



MINISTERSTWO GOSPODARKI

***STRATEGIA
działalności
górnictwa węgla kamiennego
w Polsce w latach 2007 - 2015***

Warszawa, 4 wrzesień 2006 rok

SPIS TRESCI

Wprowadzenie	3
1. Rola polskiego węgla kamiennego w Unii Europejskiej	4
2. Nowe możliwości wykorzystania węgla	5
3. Diagnoza stanu polskiego górnictwa węgla kamiennego	7
3.1. Wyniki reform prowadzonych w latach 2003 – 2006	7
3.2. Aktualna organizacja górnictwa węgla kamiennego	8
3.3. Udział węgla kamiennego w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego kraju	9
3.4. Wielkość zasobów węgla kamiennego oraz ich wystarczalność	10
3.5. Spadek poziomu sprzedaży i cen węgla kamiennego	12
3.6. Wysoka dynamika narastania kosztów produkcji	13
3.7. Pogarszanie się sytuacji ekonomiczno – finansowej górnictwa węgla kamiennego w Polsce	14
3.8. Transport węgla - koszty przewozu	15
4. Analiza strategiczna, wizja i cele strategiczne sektora górnictwa węgla kamiennego	16
4.1. Czynniki wewnętrzne	16
4.2. Czynniki zewnętrzne	16
4.3. Wizja i cele strategiczne sektora górnictwa węgla kamiennego	17
5. Działania konieczne dla osiągnięcia celów strategicznych	19
5.1. Zmiany organizacyjne w górnictwie	19
5.2. Prywatyzacja górnictwa	21
5.3. Zmiany prawne	21
5.4. Możliwości sprzedaży węgla i dostosowanie zdolności produkcyjnych	22
5.5. Polityka zatrudnienia w górnictwie	26
5.6. Oddłużenie i dokapitalizowanie Kompanii Węglowej S.A.	28
5.7. Zagospodarowanie terenów pogórnicznych	29
5.8. Oddziaływanie górnictwa węgla kamiennego na środowisko naturalne	30
5.9. Inwestycje w górnictwie węgla kamiennego	31
5.10. Odwadnianie kopalń zlikwidowanych	32
5.11. Wykorzystanie węgla kamiennego do produkcji paliw gazowych i płynnych	33
5.12. Strategie spółek węglowych	34
5.13. Monitorowanie strategii działalności górnictwa węgla kamiennego	35
6. Pomoc publiczna dla górnictwa węgla kamiennego	36
7. Miejsce strategii działalności górnictwa węgla kamiennego wśród innych krajowych dokumentów strategicznych.	37

Wprowadzenie

Celem polityki Państwa w stosunku do sektora górnictwa węgla kamiennego jest racjonalne i efektywne gospodarowanie złożami węgla znajdującymi się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tak aby zasoby te służyły kolejnym pokoleniom Polaków.

W 2006 roku kończy się wieloletni (prowadzony od początku lat 90-tych) etap restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego, w którym państwo w sposób bardzo szczegółowy określało działania mające na celu dostosowanie sektora do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej i wprowadzało instrumenty prawne umożliwiające realizację tych działań. Szereg celów założonych w programach (zwłaszcza w okresie 1998-2003r.) zostało w znacznym stopniu osiągniętych, szczególnie w zakresie redukcji nadmiernych zdolności produkcyjnych i ograniczenia zatrudnienia i oddłużenia sektora.

Prezentowany dokument, jest strategią działalności sektora po 2006 r.

W prezentowanym dokumencie nie ustala się szczegółowych działań restrukturyzacyjnych lecz określa się kierunki w zakresie strategii działalności górnictwa, które powinny stanowić podstawę do budowy strategii przez spółki węglowe – producentów węgla kamiennego.

Spółki te powinny działać w oparciu o ogólnie obowiązujące przedsiębiorców przepisy prawa z wyraźnym ograniczeniem pomocy finansowej państwa.

Istotnym elementem strategii sektora są inwestycje, które powinny pozwolić na utrzymanie wydobycia węgla na poziomie odpowiadającym zapotrzebowaniu na rynku krajowym i ekonomicznie uzasadnionemu eksportowi, przy równoczesnym uwzględnieniu poprawy jakości produkowanego węgla jako paliwa przyjaznego środowisku naturalnemu w aspekcie czystych technologii spalania.

Obserwowany obecnie spadek cen węgla i wzrost kosztów jego produkcji powoduje pogorszenie wyników finansowych producentów węgla. Największe zagrożenie z tego powodu pojawia się w odniesieniu do Kompanii Węglowej S.A., co uzasadnia konieczność prowadzenia dalszej restrukturyzacji tej spółki. Uporządkowania problemów ekonomiczno-finansowych i organizacyjnych a także dalszej restrukturyzacji, wymagają spółki restrukturyzacji kopalń.

Zakłada się, że jedynym elementem poza ogólnie obowiązującymi przepisami prawa będzie kontynuacja niektórych przepisów prawnych ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003 – 2006 (Dz. U. Nr 210, poz. 2037 z późn. zm.) zwanej dalej ustawą górnicza. Nowa Ustawa powinna ona być tak zredagowana, aby umożliwić finansowanie skutków decyzji podjętych w latach ubiegłych (tzw. skutków przeniesionych) oraz aby wprowadzić specjalne przepisy prawa w odniesieniu do tych obszarów działalności górnictwa, gdzie takie uregulowania są konieczne.

Bezpośredni wpływ na sytuację i prowadzoną politykę względem sektora górnictwa węgla kamiennego ma polityka energetyczna państwa. W przypadku zmiany kierunków i zasad prowadzonej polityki energetycznej w Polsce zmianom i dostosowaniu będzie podlegać strategia działania sektora górnictwa węgla kamiennego.

1. Rola polskiego węgla kamiennego w Unii Europejskiej

Zużycie energii pierwotnej w 25 krajach Unii Europejskiej kształtuje się na poziomie 2,4 mld ton jednostek paliwa umownego, z czego:

- 37% energii pierwotnej pochodziło z ropy naftowej,
- 24% z gazu ziemnego,
- 18% z węgla (kamiennego i brunatnego),
- 14% to energia jądrowa,
- 7% z odnawialnych źródeł energii.

Przewiduje się, że w ramach Unii Europejskiej węgiel utrzyma swoją rolę na rynku energetycznym, co wynika z następujących faktów:

1. Unia Europejska posiada ograniczone zasoby nośników energetycznych. Na obszarze UE zlokalizowane są zasoby ropy naftowej, gazu oraz węgla kamiennego i węgla brunatnego, przy czym żywotność dwóch pierwszych nośników energii oceniana jest na ok. 25 lat, natomiast węgla przy obecnym stanie rozpoznania zasobów na ok. 100 lat.
2. W okresie ostatnich dwóch lat wzrosły prawie dwukrotnie ceny ropy naftowej oraz gazu. Przewiduje się, że przy wzrastającym światowym zapotrzebowaniu na ropę i gaz, wysokie ceny tych nośników będą prawdopodobnie się utrzymywać.

Należy wziąć pod uwagę, iż mimo licznie pojawiających się zapowiedzi radykalnego zwiększenia zapotrzebowania na węgiel w krajach Unii Europejskiej, nie ma obecnie żadnego oficjalnego dokumentu potwierdzającego ten wzrost. Unia Europejska jako priorytet stawia ochronę środowiska i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Dlatego też nie można się spodziewać zbyt wielkiego wzrostu wykorzystania węgla w najbliższych latach. Analizując politykę Unii Europejskiej można wnioskować, iż problem dywersyfikacji źródeł energii oraz zwiększenia zapotrzebowania na energię elektryczną kraje członkowskie będą rozwiązywać przez zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz energii atomowej, a także przez podnoszenie sprawności w funkcjonujących systemach energetycznych i poszukiwania technologii tzw. czystego spalania węgla.

Jedynymi krajami producentami węgla kamiennego w Unii Europejskiej są: Czechy (produkcja roczna rzędu 14 mln ton), Hiszpania (ok. 13 mln ton), Niemcy (ok. 29 mln ton), Polska (ok. 100 mln ton w 2003r., ok. 99 mln ton w 2004r., ok. 97 mln ton w 2005r.), Wielka Brytania (ok. 28 mln ton). Polska jest największym producentem węgla kamiennego w Unii Europejskiej. W 2005r. w ramach wywozu do krajów Unii Europejskiej oraz poza kraje UE sprzedano 19,5 mln ton węgla, w tym drogą lądową 6,3 mln ton, a drogą morską 13,2 mln ton.

Na rynek unijny dostarcza rocznie ok. 18 mln ton węgla kamiennego. Polscy producenci sprzedają przede wszystkim węgiel energetyczny, stanowiący ok. 86% wywozu polskiego węgla ogółem na rynki unijne.

Produkcja węgla kamiennego w Polsce stanowi ponad 50% produkcji unijnej, przy czym w przypadku węgla energetycznego jest to ok. 59%, natomiast węgla koksowego ok. 39%. Polska jest drugim, po Niemczech, producentem węgla koksowego w Unii Europejskiej.

Rola polskiego węgla kamiennego w Unii Europejskiej zależeć będzie od polskich producentów.

Jedynie utrzymanie odpowiedniego poziomu kosztów pozwoli na konkutowanie na wspólnym rynku Unii Europejskiej z węglem importowanym przez kraje UE z innych kierunków oraz na konkutowanie z innymi nośnikami energii.

2. Nowe możliwości wykorzystania węgla

Przy utrzymujących się na wysokim poziomie cenach nośników energii pierwotnej, a szczególnie ropy i gazu, rola węgla jako nośnika energii jest bardzo istotna dla bezpieczeństwa energetycznego państwa. Istnieją znaczne rezerwy dotyczące możliwości opracowania i wdrożenia nowych efektywnych technologii spalania, nowych technologii przerobu węgla na paliwa płynne oraz produkcji ekologicznych sortymentów węgla o wysokiej jakości.

Wobec powyższego węgiel powinien zacząć być postrzegany inaczej niż dotychczas, a więc nie tylko jako paliwo nadające się jedynie do spalania.

Przy utrzymujących się wysokich cenach ropy naftowej i gazu zwiększenie roli węgla kamiennego należy upatrywać w jego przetwórstwie na paliwa płynne oraz w technologiach czystego spalania węgla (*clean coal technology, CCT*). Efekty wynikające z podejmowanych działań w ramach CCT obejmujące opracowywanie nowych technologii wydobywania, wzbogacania, nisko lub nawet zero emisyjnego spalania, których celem jest produkcja paliwa przyjaznego środowisku naturalnemu i czystej energii uzyskują coraz lepsze efekty na całym świecie. W tym względzie Polska w ramach Komisji Europejskiej podejmować będzie wysiłki wraz z innymi europejskimi producentami i użytkownikami węgla.

Rozwój nowych technologii wytwarzania paliw płynnych (silnikowych, metanolu, syntetycznego gazu ziemnego) może stworzyć szanse dodatkowego wykorzystania węgla kamiennego na poziomie 5 – 8 mln ton rocznie w 2015r. Nowe technologie spalania węgla pozwolą również znacznie efektywniej wykorzystać energię zawartą w węglu.

Dzięki rodzimym zasobom węgla kamiennego, rozwój nowych technologii będzie mieć znaczny wpływ na poprawę bezpieczeństwa energetycznego państwa.

Technologie produkcji paliw płynnych z węgla są znane od wielu już lat. W skali przemysłowej wykorzystywane były w Niemczech w czasie II wojny światowej a także w Polsce w niektórych zakładach chemicznych.

Metody produkcji paliw płynnych z węgla opierające się o proces syntezy Fichera-Tropsch'a najbardziej aktywnie są rozwijane i wykorzystywane w Republice Południowej Afryki. Było to związane embargiem nałożonym na ten kraj, które skutkowało, między innymi, brakiem dostępu do światowego rynku ropy naftowej

Wiadomo również, iż Stany Zjednoczone, gdzie duża część energii elektrycznej produkowana jest z węgla, pracują intensywnie nad nowymi technologiami efektywnego wykorzystania energii zawartej w węglu. Nierzadko technologie te są już wdrażane w skali przemysłowej. Daleko zaawansowane prace w związku produkcją paliw z węgla są również w Chinach.

Obecnie w związku z wysokimi cenami ropy naftowej może wystąpić sytuacja, iż produkcja paliw z węgla stanie się opłacalna również w Polsce.

Niezbędne jest przy rozpatrywaniu koncepcji inwestycyjnych spełnienie następujących warunków:

- dostęp do dużych zasobów węgla „podatnego na zgazowanie” w obrębie proponowanej lokalizacji zakładu,
- zakład powinien być zlokalizowany w rejonie gdzie zalegają pokłady węgla, którego wykorzystanie w inny sposób byłoby znacznie utrudnione,
- proponowana lokalizacja powinna być wyposażona w odpowiednią infrastrukturę (dostęp do wody, sieć kolejową i drogową itp.),
- kraj powinien być importerem energii (ropy lub innych produktów ropopochodnych),
- ceny ropy naftowej powinny znajdować się na stosunkowo wysokim poziomie.

Oprócz oczywistych korzyści dla przedsiębiorstw górniczych związanych ze stałym i pewnym odbiorem produkowanego węgla, z inwestycją w Polsce w technologii produkcji surowców chemicznych (w tym paliw płynnych) z węgla można oczekiwać korzyści ogólnospołecznych:

- zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez własną produkcję części zużywanych paliw płynnych i częściowe uniezależnienie się od dostaw zewnętrznych,
- rezygnacja z nieefektywnego ekonomicznie eksportu drogą morską, związanego z kosztami transportu węgla z południa Polski do portów, poprzez wykorzystanie węgla w procesach produkcyjnych w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów wydobywczych,
- ustabilizowanie wydobycia węgla i utworzenie nowych miejsc pracy,
- obniżenie kosztów jednostkowych wydobycia węgla dzięki całkowitemu wykorzystaniu zdolności produkcyjnych oraz zmniejszeniu udziału kosztów stałych a poprzez to obniżenie kosztów wytwarzania energii w gospodarce krajowej,
- stworzenie podstaw pod rozwój technologiczny i naukowy w regionie śląskim i małopolskim, a więc zmiana wizerunku tych regionów poprzez rozwój nowoczesnych technologii.

Kolejną możliwość wykorzystania węgla daje produkcja wysoko przetworzonych, ekologicznych sortymentów węgla. Przedsiębiorstwa górnicze zintensyfikują działania produkcyjne i marketingowe w celu maksymalnego wykorzystania możliwości spalania nowych produktów węglowych w nowoczesnych piecach do produkcji ciepła w gospodarstwach domowych i małych ciepłowniach.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, a szczególnie Minister Gospodarki w ramach swoich kompetencji i możliwości wspierać będzie wszelkie działania związane z dywersyfikacją źródeł energii oraz poszukiwaniem nowych możliwości pozyskania energii, w tym z węgla kamiennego.

Niemniej jednak ostateczne decyzje związane z podjęciem inwestycji należą do inwestorów, którzy zaangażują się w konkretne przedsięwzięcia.

3. Diagnoza stanu polskiego górnictwa węgla kamiennego

3.1. Wyniki reform prowadzonych w latach 2003 – 2006.

1. W latach 2003 – 2005 górnictwo węgla kamiennego realizowało alternatywny wariant restrukturyzacji (zawarty w programie rządowym) zakładający zmniejszenie w latach 2004 – 2006 zdolności produkcyjnych o 7,8 mln ton/rok oraz zmniejszenie zatrudnienia o 19,5 tys. osób. W latach 2004 – 2005 likwidacja zdolności produkcyjnych w górnictwie węgla kamiennego wyniosła 4,75 mln t/rok, co stanowiło ok. 60% planowanej redukcji zdolności na lata 2004 – 2006. Stan zdolności produkcyjnych sektora na dzień 31.12.2005r. wyniósł 97,85 mln ton/rok wobec zakładanych w programie 96,7 mln ton/rok.
2. Realizacja procesu oddłużeniowego sektora spowodowała umorzenie w 2003r. zobowiązań w łącznej wysokości 18,1 mld zł i odroczenie w rozłożeniu spłat na raty dalszych zobowiązań w wysokości 2,5 mld zł. Z chwilą umorzenia i odroczenia ww. zobowiązań nastąpiło zaprzestanie lawinowego narastania odsetek od zobowiązań.
3. Na dzień 31.12.2005r. stan zatrudnienia w górnictwie węgla kamiennego wynosił 123,4 tys. osób (zgodnie z założeniami programowymi na koniec 2006r. stan zatrudnienia powinien wynieść 117,0 tys. osób).. W latach 2004 – 2005 obniżono stan zatrudnienia o 13,1 tys. osób, co stanowiło około 51% zmniejszenia zakładanego na lata 2004 – 2006. Nieskuteczne okazały się wprowadzone ustawą górniczą przede wszystkim instrumenty przewidziane dla pracowników powierzchni kopalń.
4. Proces restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003 – 2005 był współfinansowany środkami pochodzącymi z budżetu państwa w kwocie 2847,6 mln zł. Ze środków budżetu państwa finansowane były w szczególności:
 - całkowita likwidacja kopalń, zadania wykonywane po zakończeniu likwidacji kopalń, zadania dotyczące usuwania szkód górniczych i zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym a także pożarowym oraz po zakończeniu likwidacji kopalń,
 - restrukturyzacja zatrudnienia oraz roszczenia pracownicze.
5. Całkowita pomoc publiczna udzielona dla sektora górnictwa węgla kamiennego w latach 2004 – 2005 wyniosła ok. 3,2 mld zł, w tym zrealizowano dokapitalizowanie Kompanii Węglowej S.A. w wysokości ok. 1,4 mld zł, (tj. mniej niż zakładano o ok. 0,4 mld zł).
6. Podjęto działania związane z utworzeniem grupy węglowo-koksowej na bazie Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.
7. Podjęto działania związane z przygotowaniem procesu prywatyzacji Katowickiego Holdingu Węglowego S.A. i Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. Decyzje w sprawie prywatyzacji nie zostały podjęte.
8. Na przełomie lat 2005 – 2006 oraz w pierwszych miesiącach 2006 r. na światowych rynkach węgla kamiennego występowały oznaki pogarszającej się koniunktury na węgiel kamienny, które mają wpływ na wyraźną tendencję obniżania jego cen zbytu.

3.2. Aktualna organizacja górnictwa węgla kamiennego

Na koniec 2005r. w górnictwie węgla kamiennego funkcjonowały 33 kopalnie, a struktura organizacyjna górnictwa przedstawiała się następująco:

- a) Podmioty prowadzące wydobycie węgla kamiennego;
 - Kompania Węglowa S.A. – **17** kopalń,
 - Katowicka Grupa Kapitałowa, w skład której wchodzi Katowicki Holding Węglowy S.A., obejmujący **6** kopalń, oraz **1** kopalnia spółka z o.o., w której 100% udziałów posiada KHW S.A.,
 - Jastrzębska Spółka Węglowa S.A. – **5** kopalń,
 - Południowy Koncern Węglowy S.A. – **1** kopalnia dwuruchowa, w której 50,45% udziałów posiada Kompania Węglowa S.A. (33,73 głosy na WZ) i 49,55% Południowy Koncern Energetyczny S.A. (66,27 głosy na WZ)
 - KWK „Budryk” S.A.,
 - Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.,
 - Siltech Sp. z o.o. (100% udziałów posiada właściciel prywatny).

- b) Utworzone w 2000r. spółki restrukturyzacyjne, prowadzące fizyczną likwidację kopalń po zakończeniu przez te kopalnie procesu wydobycia węgla oraz zagospodarowanie majątku nieprodukcyjnego tych kopalń:
 - Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.,
 - Bytomska Spółka Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o., w której 100% udziałów posiada SRK S.A.

- c) Spółki handlowe:
 - Węglkokoks S.A.

Wyłącznym właścicielem wyżej wymienionych spółek akcyjnych jest skarb państwa za wyjątkiem LW „Bogdanka” S.A., w której Skarb Państwa posiada ponad 90% akcji oraz PKW S.A. i Siltech Sp. z o.o.

Kompetencje ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa, wynikające z posiadanych akcji, za wyjątkiem LW „Bogdanka” S.A. PKW S.A. i Siltech Sp. z o.o., wykonuje minister właściwy do spraw gospodarki.

3.3. Udział węgla kamiennego w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego kraju

Dominującym paliwem do produkcji energii elektrycznej w Polsce jest węgiel. Z niego pochodzi ok. 95% produkowanej energii elektrycznej, przy czym w ogólnym bilansie produkcji energii elektrycznej ok. 55% to produkcja energii z węgla kamiennego, ok. 40% – brunatnego węgla brunatnego.

Można przyjąć, iż w perspektywie najbliższych lat nie nastąpią znaczące zmiany w strukturze nośników do produkcji energii elektrycznej.

Koszt węgla kamiennego kształtuje się na poziomie 18–20% całkowitego kosztu energii elektrycznej (od 300 do 360 zł/MWh). Z uwagi na konieczność poniesienia wysokich nakładów na inwestycje zarówno w sektorze energetycznym, jak również w sektorze górnictwa węgla kamiennego, w najbliższych latach może nastąpić znaczący wzrost cen energii elektrycznej. Wzrost kosztów produkcji węgla kamiennego, a w konsekwencji cen energii elektrycznej, wynikać będzie również z dalszego zwiększania głębokości eksploatacji, jak również konieczności ograniczenia negatywnego oddziaływania działalności górniczej na środowisko.

Cena energii elektrycznej produkowanej z węgla należy obecnie do najniższych w porównaniu do energii pochodzącej z innych nośników. Uwzględniając światową sytuację na rynkach ropy naftowej oraz gazu ziemnego cena energii elektrycznej z węgla w średniej perspektywie czasowej, w porównaniu do ceny energii elektrycznej pochodzącej z innych nośników, nadal będzie należała do najniższych.

Podobnie jest w przypadku ceny ciepła produkowanego z węgla. Jego cena jest niższa od ceny ciepła produkowanego z innych nośników.

Średnia cena ciepła wytworzonego z różnych rodzajów paliw (bez usługi przesyłowej)

Rodzaj paliwa	Średnia cena wytworzonego ciepła w zł/GJ
Węgiel kamienny	22,61
Węgiel brunatny	17,07
Olej opałowy lekki	53,08
Olej opałowy ciężki	23,75
Gaz ziemny wysokometanowy	32,99
Biomasa	23,82
Biogaz	22,95
Odpady komunalne	35,15

Źródło - Opracowanie statystyczne "Energetyka ciepła w liczbach - 2005" (Urzędu Regulacji Energetyki)

Średnia cena ciepła wytworzonego = przychodowi ze sprzedaży ciepła wytworzonego [tys. zł] / sprzedaż ciepła [GJ] (średnia cena obliczona z 95% wszystkich przedsiębiorstw posiadających koncesje na działalność ciepłowniczą)

Aby zrealizować cele stawiane przed systemem bezpieczeństwa energetycznego kraju, który w znaczącym stopniu oparty jest o węgiel kamienny, niezbędne jest podejmowanie długofalowych działań zmierzających do ograniczenia dynamiki narastania kosztów wydobycia węgla.

3.4. Wielkość zasobów węgla kamiennego oraz ich wystarczalność

Według stanu na dzień 31 grudnia 2005r., w czynnych kopalniach węgla kamiennego znajdowało się 15 716,7 mln ton zasobów bilansowych oraz 11 143,1 mln ton zasobów pozabilansowych.

Z powyższych zasobów bilansowych - do zasobów przemysłowych zakwalifikowano 6 004,4 mln ton, z czego operatywnych było 3 807,3 mln ton. Zasoby operatywne zalegające na poziomach czynnych oraz w budowie wyniosły 2 525,7 mln ton.

Wystarczalność zasobów operatywnych zalegających na poziomach czynnych i w budowie waha się od 7,6 lat (KWK „Polska -Wirek”) do 73,8 lat (KWK „Halemba”).

Średnia wystarczalność zasobów operatywnych zalegających na poziomach czynnych i w budowie, przy planowanym przez spółki węglowe poziomie wydobycia na lata 2006 – 2015, wynosi około 26 lat. Średnia wystarczalność zasobów operatywnych całkowitych w skali całego sektora przy poziomie wydobycia poszczególnych kopalń planowanym na lata 2006 – 2015 wynosi około 40 lat.

W latach 2006 – 2015, w wyniku prowadzonej eksploatacji nastąpi zakończenie eksploatacji zasobów operatywnych na osiemnastu poziomach wydobywczych, w tym na dwunastu poziomach wydobywczych w Kompanii Węglowej S.A., czterech poziomach wydobywczych w Katowickim Holdingu Węglowym S.A. oraz na dwóch poziomach wydobywczych w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A.

W latach 2006 – 2015 spółki węglowe planują uruchomione wydobycia na dziewięciu budowanych poziomach wydobywczych, w tym na:

- trzech poziomach w Kompanii Węglowej S.A.,
- dwóch poziomach w Katowickim Holdingu Węglowym S.A.,
- dwóch poziomach w Południowym Koncernie Węglowym S.A.,
- jednym poziomem w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A.,
- jednym poziomem w kopalni Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A.

W efekcie prowadzonej eksploatacji złóż na koniec 2015r. pozostanie około 2 830 mln ton zasobów operatywnych, w tym na poziomach aktualnie czynnych oraz w budowie ok. 1 530 mln ton.

Zasoby węgla kamiennego w spółkach węglowych w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2005r. (bez Siltech Sp. z o.o.)

Wyszczególnienie	Zasoby [tys. ton]			
	Zasoby pozabilansowe	Zasoby bilansowe	Zasoby przemysłowe	Zasoby operatywne
Spółki węglowe razem	9 279 377	12 360 194	4 728 215	2 973 358
Kompania Węglowa S.A.	6 178 779	8 385 126	3 224 813	1 979 493
Katowicka Grupa Kapitałowa S.A.	1 763 242	2 750 853	1 051 685	708 027
Jastrzębska SW S.A.	1 337 356	1 224 215	451 717	285 838
Kopalnie - spółki	1 863 728	3 353 187	1 273 639	832 662
Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.	426 687	590 257	320 380	247 163
KWK Budryk S.A.	252 613	683 634	345 507	237 246
PKW S.A.	1 184 428	2 079 296	607 752	348 253
Zasoby ogółem	11 143 105	15 713 381	6 001 854	3 806 020

**Zasoby operatywne węgla kamiennego w kopalniach i spółkach węglowych na dzień
31.12.2005r. oraz wystarczalność zasobów operatywnych**

Lp.	Kopalnia - Spółka	Wydobycie w 2005r. [tys. ton]	Zasoby operatywne na 31.12.2005r. [tys. ton]		Wystarczalność zasobów operatywnych [lata]	
			ogółem	na poziomach czynnych i w budowie	całkowitych	na poziomach czynnych i w budowie
0	1	2	3	4	5	6
1	KWK Bobrek - Centrum	2 789,0	66 946	66 946	24,2	24,2
2	ZG Piekary	2 987,2	25 259	25 259	11,3	11,3
3	KWK Bolesław Smiały	1 561,1	28 612	28 612	19,0	19,0
4	KWK Knurów	2 732,3	126 081	79 443	38,2	24,4
5	KWK Sosnica - Makoszowy	5 277,6	198 888	123 270	40,2	24,9
6	KWK Szczygłowice	2 744,7	205 468	100 820	73,4	36,0
7	KWK Brzeszcze - Silesia	3 204,8	114 966	98 172	35,5	30,3
8	KWK Piast	5 370,0	165 589	157 643	37,3	35,5
9	KWK Ziemowit	4 449,8	164 312	97 703	38,1	22,6
10	KWK Halemba	3 162,6	213 926	213 926	73,8	73,8
11	KWK Pokój	1 523,6	29 288	29 288	17,6	17,6
12	KWK Polska-Wirek	1 715,8	11 618	11 618	7,6	7,6
13	KWK Bielszowice	2 494,0	154 507	154 507	63,9	63,9
14	KWK Chwałowice	2 656,0	155 718	25 485	52,0	8,9
15	KWK Jankowice	3 908,5	139 695	49 836	39,9	14,2
16	KWK Marcel	2 496,0	104 774	73 092	32,3	22,7
17	KWK Rydułtowy - Anna	3 521,0	73 846	68 969	27,8	25,8
I	KOMPANIA WĘGLOWA	52 594,0	1 979 493	1 404 589	41,7	29,5
18	KWK Murcki	2 565,6	141 157	49 551	53,3	18,7
19	KWK Mysłowice	1 789,8	21 673	21 673	10,4	10,4
20	KWK Wesoła	3 608,4	210 248	210 248	59,5	59,5
21	KWK Wieczorek	1 544,5	26 181	26 181	14,9	14,9
22	KWK Wujek	3 536,4	83 596	83 596	23,4	23,4
23	KWK Staszic	3 836,6	207 624	129 985	51,8	32,6
24	KWK Kazimierz-Juliusz sp. z o.o.	822,2	17 548	17 548	27,4	27,4
II	KATOWICKA GR.	17 703,5	708 027	538 782	39,6	30,1
25	KWK Borynia	2 227,3	37 208	37 208	19,3	19,3
26	KWK Jas-Mos	2 072,8	32 811	32 811	15,5	15,5
27	KWK Krupiński	2 243,9	32 728	32 728	15,7	15,7
28	KWK Pniówek	3 674,0	97 973	97 973	27,1	27,1
29	KWK Zofiówka	2 607,0	85 118	85 118	41,1	41,1
III	JASTRZĘBSKA SW S.A.	12 825,0	285 838	285 838	24,6	24,6
30	Lubelski Węgiel "Bogdanka" S.A.	5 373,4	247 163	110 101	25,3	12,8
31	KWK "Budryk" S.A.	3 208,3	237 246	90 925	71,6	27,4
32	PKW S.A.	5 282,3	348 253	94 273	56,4	15,5
32a	ZGE Sobieski - Jaworzno III	3 080,0	125 418	56 280	41,2	18,1
32b	ZG Janina	2 202,3	222 835	37 993	70,8	13,0
33	SILTECH Sp z o.o.	122,5	1 233	1 233	10,3	10,3
IV	Kopalnie-spółki (w. 30+w.31+w.32+w.33)	13 986,5	833 895	296 532	42,0	16,0
V	RAZEM (KW S.A.+ KGK+ JSW S.A. + Kopalnie-spółki)	97 109,0	3 807 253	2 525 741	39,5	26,1

3.5. Spadek poziomu sprzedaży i cen węgla kamiennego

Sprzedaż ogółem węgla kamiennego w latach 2003 – 2004 utrzymywała się na niezmiennym poziomie, natomiast w 2005r. w porównaniu do 2004r. nastąpił jej spadek o 4,6%. Wielkości sprzedaży według kierunków oraz głównych odbiorców krajowych w latach 2003 - 2005 przedstawiały się następująco:

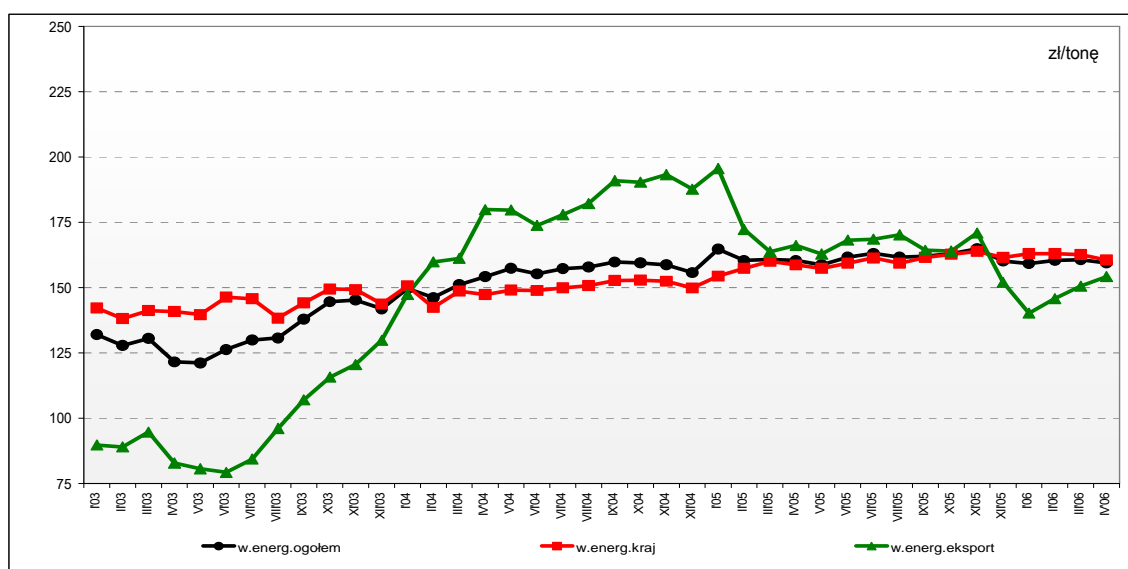
	Sprzedaż [tys. ton]			Dynamika 2004/2003 [%]	Dynamika 2005/2004 [%]
	2003r.	2004r.	2005r.		
Sprzedaż ogółem	98 525,7	98 851,1	94 257,1	100,3	95,4
- wywóz do UE i eksport	20 023,6	20 791,6	19 549,8	103,8	94,0
- kraj	78 502,1	78 059,5	74 707,3	99,4	95,7
w tym					
- energetyka zawodowa	36 215,0	37 792,3	39 741,9	104,4	105,2
- energetyka przemysłowa	832,5	601,5	1 386,7	72,3	230,5
- ciepłownie przemysłowe i komunalne	2 045,1	4 547,4	4 884,6	222,4	107,4
- inni odbiorcy przemysłowi	2 055,7	1 884,9	1 269,0	91,7	67,3
- koksownie	13 367,2	13 129,8	10 649,8	98,2	81,1
- pozostali odbiorcy krajowi	23 986,6	20 103,6	16 775,3	83,8	83,4

Sprzedaż węgla kamiennego na rynek krajowy w latach 2003 – 2005 charakteryzowała się zwiększeniem sprzedaży do energetyki zawodowej, energetyki przemysłowej, ciepłowni przemysłowych i komunalnych oraz obniżeniem sprzedaży w grupie odbiorców „inni odbiorcy przemysłowi”, do koksowni i do grupy odbiorców „pozostali odbiorcy krajowi”. Grupa „pozostali odbiorcy krajowi” obejmuje między innymi gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa produkcyjne – handlowe, gospodarstwa rolnicze, ogrodnictwo, administrację państwową i innych odbiorców.

W latach 2003 – 2005 następował stały wzrost **średniej ceny węgla energetycznego ogółem (loco kopalnia)**. Średnia cena zbytu węgla energetycznego kształtowała się w tych latach następująco:

- w 2003r. – 133,38 zł/t,
- w 2004r. – 155,36 zł/t (wzrost o 16,5%),
- w 2005r. – 161,87 zł/t (wzrost o 4,2%).
- I pol. 2006r.- 159,9 zł/t (w porównaniu do ceny w analogicznym okresie 2005r. – nastąpił spadek ceny o 0,71%, przy czym w wywozie i eksporcie o 14,5%)

Ceny węgla energetycznego (loco kopalnia) w latach 2003 – 2006



W latach 2003 – 2005 następował również stały wzrost **średniej ceny węgla koksowego ogółem (loco kopalnia)**. Średnia cena zbytu węgla koksowego kształtowała się w tych latach następująco:

- w 2003r. – 192,99 zł/t,
- w 2004r. – 350,77 zł/t (wzrost o 81,8%),
- w 2005r. – 365,12 zł/t (wzrost o 4,1%).
- I pół. 2006r.- 287,2 zł/t (w porównaniu do ceny w analogicznym okresie 2005r. nastąpił spadek o 28,8%, przy czym węgla sprzedawanego na kraj o 31,5%, a w wywozie i eksporcie o 19,1%)

Decydujący wpływ na kształtowanie się poziomu cen węgla kamiennego w Polsce miała korzystna koniunktura na rynkach światowych, głównie w portach Europy Zachodniej.

3.6. Wysoka dynamika narastania kosztów produkcji

Na kształtowanie się sytuacji ekonomiczno – finansowej górnictwa węgla kamiennego zdecydowany wpływ ma stały wzrost jednostkowego kosztu produkcji węgla. W okresie 2003 – 2006 (sześć miesięcy) jednostkowy koszt produkcji węgla przedstawiał się następująco:

- w 2003r. – 140,81 zł/t,
- w 2004r. – 156,64 zł/t (wzrost o 11,2%),
- w 2005r. – 168,51 zł/t (wzrost o 7,6%),
- I pół. 2006r. – 166,71 zł/t (wzrost do analogicznego okresu roku poprzedniego o 1,3%).

Największy wzrost w strukturze kosztów jednostkowych w latach 2003 – 2005 nastąpił w przypadku jednostkowego kosztu zużycia materiałów (o 64,0%) oraz amortyzacji (o 31,6%). Jednostkowy koszt wynagrodzeń wraz z narzutami wzrósł w tym okresie o 18,1%, choć udział wynagrodzeń wraz z narzutami w kosztach produkcji w 2005r. porównaniu do 2004r. nieznacznie się zmniejszył się z 50,8% do 49,4%. Mimo tego spadku wynagrodzenia mają największy udział w kosztach produkcji. W jednostkach prowadzących wydobywanie węgla kamiennego zaobserwować można brak prawidłowych relacji pomiędzy wzrostem wynagrodzeń a wzrostem wydajności pracy. W stosowanych systemach wynagrodzeń niewielkie znaczenie ma czynnik efektywnościowy. Utrzymywanie nieprawidłowych relacji pomiędzy wzrostem wynagrodzeń a wydajnością pracy stwarza groźbę nadmiernego wzrostu kosztów produkcji a przez to pogorszenia konkurencyjności węgla jako nośnika energii.

Zewnętrzne uwarunkowania, polegające w szczególności na bardzo znacznym wzroście kosztów materiałowych oraz konieczności prowadzenia wydobywania w coraz trudniejszych warunkach techniczno – geologicznych z jednoczesnym przestrzeganiem zaostrzonych reżimów związanych z bezpieczeństwem pracy oraz ochroną powierzchni powoduje, że pomimo podejmowanych przez przedsiębiorstwa górnicze działań mających na celu redukcję kosztów nie należy się spodziewać, iż koszty produkcji węgla będą maleć.

W tej sytuacji pożądanym trendem będzie stopniowe zmniejszanie dynamiki narastania kosztów produkcji. Jednym z istotnych czynników jest powiązanie wynagrodzeń ze wzrostem wydajności pracy i równoczesną poprawą wyników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw górniczych.

Na wysoki poziom kosztów działalności gospodarczej przedsiębiorstw górniczych wpłynęła również zbyt niska dynamika zbywania majątku nieprodukcyjnego oraz zbędnego majątku produkcyjnego. W spółkach produkcyjnych 7% wartości ogółem rzeczowego majątku trwałego stanowi majątek nieprodukcyjny mogący być przedmiotem dalszego zbywania. W wielu przypadkach majątek ten jest zdegradowany prowadzoną działalnością gospodarczą, co zmniejsza jego atrakcyjność dla potencjalnych nabywców. Na poziom zbywania tego majątku w najbardziej atrakcyjny dla spółek węglowych sposób w trybie art. 66 Ordynacji podatkowej tj. w zamian za wygaśnięcie zobowiązań podatkowych dodatkowo wpływa trudna sytuacja budżetu państwa oraz budżetów gminnych, które jedynie w ograniczonym stopniu wyrażają zgodę na tę formę oddłużenia.

W celu przeciwdziałania dalszemu spadkowi poziomu zbywania zbędnego majątku należy rozważyć możliwość wdrożenia systemowych ułatwień pozwalających gminom, Skarbowi Państwa i innym potencjalnym nabywcom przejmowanie pogórniczego majątku.

Prowadzone w latach 90 – tych działania restrukturyzacyjne mające na celu ograniczenie działalności podmiotów górniczych do sfery czysto produkcyjnej przyczyniły się do faktu, iż przedsiębiorstwa górnicze na koniec 2005r. posiadały akcje i udziały w 250 spółkach (część akcji i udziałów dotyczy tych samych spółek). Prowadzone działania mające na celu wyzbywanie się akcji i udziałów są dalece niewystarczające (spadek w stosunku do 2004r. o 15 spółek) i powinny być zintensyfikowane. Docelowo we władaniu przedsiębiorstw górniczych powinny zostać spółki o znaczeniu strategicznym, których działalność jest związana z produkcją, bądź takie, które przynoszą określony zwrot z kapitału w formie dywidendy.

Nadmierna dynamika narastania kosztów produkcji jest istotnym zagrożeniem dla sytuacji ekonomiczno – finansowej przedsiębiorstw górniczych oraz konkurencyjności polskiego węgla kamiennego wobec innych producentów światowych, a także wobec innych nośników energetycznych.

3.7. Pogarszanie się sytuacji ekonomiczno – finansowej górnictwa węgla kamiennego w Polsce

Rok 2003 górnictwo węgla kamiennego zakończyło dodatnim wynikiem finansowym netto na poziomie 9 666,6 mln zł. Bez uwzględnienia umorzeń zobowiązań wynik ten byłby ujemny na poziomie – 3 984,4 mln zł.

Na wyniki górnictwa węgla kamiennego od drugiej połowy 2003r. istotny wpływ zaczęła wywierać występująca poprawa koniunktury na węgiel, która wyraziła się zahamowaniem spadku cen zbytu węgla, a następnie gwałtownym ich wzrostem, który utrzymywał się również w 2004r.

Przy porównywalnej ilości sprzedaży węgla w latach 2003 i 2004 (odpowiednio: 98,5 mln ton i 98,7 mln ton) - w 2004r. górnictwo polskie uzyskało znaczne zwiększenie przychodów ze sprzedaży węgla (z 14,1 mld zł w 2003r. do 18,6 mld zł w 2004r.). Zysk ze sprzedaży węgla w 2004r. wyniósł 3 005,7 mln zł i miał decydujący wpływ na osiągnięcie przez spółki w górnictwie węgla kamiennego zysku finansowego netto łącznie w wysokości 2 594,6 mln zł.

W 2005r. nastąpiło wyraźne ograniczenie tendencji wzrostu cen węgla kamiennego. W 2005 r. przy zmniejszonym w porównaniu do 2004r. poziomie sprzedaży węgla do 94,1 mln ton (zmniejszenie o 4,6 mln ton), przychody ze sprzedaży węgla wyniosły 18,0 mld zł, tj. o 0,5 mld zł mniej niż w 2004r., a wynik finansowy netto wyniósł 1232,4 mln zł.

Należy zwrócić uwagę na pogarszającą się koniunkturę na węgiel, która zaznaczyła się już w 2005r. i trwa w 2006r., co wyraża się utrzymującym się spadkiem cen węgla. Średni jednostkowy wynik ze sprzedaży węgla po 6 miesiącach 2006 r. obniżył się do 10,8 zł/t.

Obniżenie się dodatnich wyników ze sprzedaży węgla wskutek spadku cen węgla i wzrostu kosztów produkcji stanowi istotne zagrożenie dla utrzymywania się dobrej kondycji finansowej przedsiębiorstw górniczych.

3.8. Transport węgla - koszty przewozu

W cenie polskiego węgla energetycznego w polskich portach 67,928 EUR/tew 29,4% stanowią koszty frachtu (przewozów kolejowych). Zmieniająca się struktura organizacyjna i pojawienie się nowych mniejszych przewoźników węgla ograniczających udział w przewozach głównego przewoźnika PKP Cargo nie wpływa wbrew oczekiwaniom na zmniejszenie kosztów transportu węgla.

O znaczeniu problemu kosztów transportu węgla może świadczyć fakt, iż w I półroczu 2005r. średnia cena polskiego węgla energetycznego loco kopalnia (w EUR/tew) była o 14,6 EUR niższa od ceny w portach ARA (Amsterdam – Rotterdam – Antwerpia), jednak po przewiezieniu węgla z kopalni do polskich portów cena była już tylko o 4 EUR niższa od ceny tego węgla importowanego do Unii Europejskiej. Udział kosztów transportu w cenie węgla w portach polskich w I półroczu 2005r. wynosił 29,5%.

W II półroczu 2005r., przy wzroście ceny węgla energetycznego loco kopalnia o 3,3%, nastąpił wzrost kosztów transportu kolejowego do portów polskich o 5,6%, a udział kosztów transportu w cenie węgla w portach polskich wzrósł do 29,9%.

Tak znaczny wpływ kosztów transportu na konkurencyjność polskiego węgla skłania do podejmowania pilnych działań mających na celu minimalizację tych kosztów. Między innymi wykorzystanie efektu skali powinno być podstawą negocjacji przedsiębiorstw górniczych z przewoźnikami węgla w celu uzgodnienia korzystnych taryf przewozu węgla. Zasadnym może być również zwiększenie udziału transportu drogą wodną (transport rzeczny).

Spółki węglowe powinny przygotować również oferty cenowe dostaw węgla do elektrowni z uwzględnieniem kosztów transportu według nowych wynegocjowanych taryf.

Wysokie ceny polskiego węgla w portach polskich oraz wzrastający import węgla na rynki krajów Unii Europejskiej może powodować, iż polski węgiel będzie przegrywać konkurencję na tamtejszych rynkach. Wyeliminowanie węgla polskiego z rynków Unii spowoduje niemożliwą do wykorzystania nadwyżkę węgla na rynku krajowym, co może w konsekwencji prowadzić do obniżania cen do poziomu poniżej kosztów wydobycia.

Dlatego też, w dobrze rozumianym interesie Polski jest również zwrócenie uwagi Komisji Europejskiej, na potrzebę obserwacji i szczegółowego monitorowania importu węgla kamiennego na obszar UE. Równocześnie Polska, w ramach własnych środków i możliwości, powinna monitorować zjawisko importu węgla, analizując je zwłaszcza pod kątem zasad uczciwej konkurencji.

4. Analiza strategiczna, wizja i cele strategiczne sektora górnictwa węgla kamiennego

Analiza strategiczna sektora jest swoistym audytem strategicznym, który ma na celu rozpoznanie jego czynników wewnętrznych, czyli mocnych i słabych stron sektora oraz czynników zewnętrznych, czyli szans i zagrożeń ze strony otoczenia sektora.

4.1. Czynniki wewnętrzne

Mocne strony:

1. Stworzenie podstaw dla rentownej działalności spółek węglowych wskutek realizacji procesu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 1993 – 2003.
2. Posiadane doświadczenia w zakresie dostosowywania zdolności produkcyjnych górnictwa do możliwości sprzedaży węgla na rynku krajowym i za granicę.
3. Posiadanie znaczących rozpoznanych i udostępnionych zasobów węgla kamiennego w kopalniach.
4. Wysoki poziom bezpieczeństwa pracy w polskich kopalniach węgla kamiennego.
5. Wykwalifikowana i doświadczona kadra pracownicza w kopalniach.
6. Silne krajowe zaplecze badawczo-rozwojowe sektora górnictwa węgla kamiennego.
7. Najwyższe średnie dochody brutto na mieszkańca w Polsce.

Słabe strony:

1. Bardzo zróżnicowane wielkości udostępnionych zasobów węgla kamiennego w poszczególnych kopalniach.
2. Konieczność spłaty zobowiązań przez Kompanię Węglową S.A. wynikających z przeprowadzonej restrukturyzacji finansowej.
3. Ograniczony zakres inwestycji w minionych latach w zakresie budowy nowych poziomów wydobywczych.
4. Zdekapitalizowana infrastruktura techniczna przedsiębiorstw wydobywczych.
5. Niekorzystna struktura stażowo – wiekowa zatrudnienia w kopalniach i nadmierne zatrudnienie na powierzchni kopalń.

4.2. Czynniki zewnętrzne

Szanse:

1. Udział węgla kamiennego w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego państwa.
2. Kształtowanie się wysokich cen ropy naftowej i gazu na rynkach światowych.
3. Zwiększenie zastosowania czystych technologii węglowych i wykorzystanie węgla kamiennego do produkcji paliw gazowych i płynnych.

Zagrożenia:

1. Spadek zapotrzebowania na węgiel kamienny na rynku krajowym.
2. Spadek cen węgla na rynku europejskim i na rynku krajowym.

3. Ograniczenie zapotrzebowania na węgiel kamienny w energetyce wskutek wysokich kosztów emitowania gazów cieplarnianych.
4. Wysokie koszty transportu.
5. Konkurencja cenowa światowych producentów węgla, zwłaszcza z kierunku wschodniego.
6. Degradacja ekologiczna znacznych obszarów pokopalnianych.

4.3. Wizja i cele strategiczne sektora górnictwa węgla kamiennego

Mając na uwadze rolę i znaczenie rodzimych zasobów węgla kamiennego w zaspokajaniu potrzeb energetycznych kraju polityka państwa wobec sektora górnictwa węgla kamiennego zapewniać będzie, aby sektor ten po 2015 r. był sektorem konkurencyjnym i z powodzeniem funkcjonował w realiach gospodarki rynkowej. Przedsiębiorstwa górnicze po osiągnięciu rentowności powinny charakteryzować się wysokim stopniem bezpieczeństwa pracy, nowoczesnością i innowacyjnością procesu produkcji oraz niskim stopniem negatywnego oddziaływania na środowisko, jak również stabilnością i elastycznością zatrudnienia i systemów pracy, co sprzyjać będzie rozwojowi naukowemu i technologicznemu regionów górniczych.

Racjonalne wykorzystanie złóż węgla kamiennego powinno przyczyniać się do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz rozwoju nowych technologii pozyskania energii opartych o węgiel kamienny. W okresie realizacji procesów restrukturyzacyjnych zmierzających do osiągnięcia konkurencyjności przedsiębiorstwa górnicze będą wspomagane środkami pomocy publicznej na restrukturyzację, natomiast po ich zakończeniu będą mogły korzystać z innych prorozwojowych form pomocy publicznej.

Biorąc pod uwagę diagnozę sektora górnictwa węgla kamiennego, a w szczególności przeprowadzoną analizę najważniejszych problemów oraz analizę strategiczną oraz powyższą wizję funkcjonowania sektora po roku 2015, cel strategiczny polityki Państwa w stosunku do sektora górnictwa węgla kamiennego sformułowano w sposób następujący:

Celem polityki Państwa w stosunku do sektora górnictwa węgla kamiennego jest racjonalne i efektywne gospodarowanie złożami węgla znajdującymi się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tak aby zasoby te służyły kolejnym pokoleniom Polaków.

Cel strategiczny realizowany będzie przez działania zgrupowane wokół następujących celów częściowych:

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez zaspokojenie krajowego zapotrzebowania na węgiel kamienny, w tym również poprzez wykorzystanie węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych,
- utrzymanie konkurencyjności polskiego węgla kamiennego w warunkach gospodarki wolnorynkowej,
- zapewnienie stabilnych dostaw węgla kamiennego o wymaganej jakości do odbiorców krajowych i zagranicznych;
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w sektorze górnictwa węgla kamiennego dla zwiększenia konkurencyjności cenowej, bezpieczeństwa pracy, ochrony środowiska oraz stworzenia podstaw pod rozwój technologiczny i naukowy w szczególności regionu śląskiego i małopolskiego.

Tak określony cel strategiczny i cele cząstkowe wpisują się w realizację celów odnowionej Strategii Lizbońskiej realizowanej aktualnie w Polsce przez Krajowy Program Reform na lata 2005-08. Cele te są także spójne z celami Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-15.

Dla osiągnięcia określonego celu strategicznego i celów cząstkowych realizacja wszystkich koniecznych działań powinna uwzględniać poniższe wytyczne:

1. **Poszukiwanie nowych możliwości wykorzystania węgla oraz nowych odbiorców;**
2. **Dostosowywanie zdolności produkcyjnych górnictwa do możliwości sprzedaży węgla kamiennego na rynku krajowym oraz ekonomicznie opłacalnej sprzedaży węgla na rynku europejskim;**
3. **Utrzymywanie kosztów produkcji węgla w kopalniach na poziomie konkurencyjnym w stosunku do cen węgla i utrzymywanie tym samym przez spółki węglowe ekonomicznej efektywności;**
4. **Utrzymywanie zadowalającego poziomu płynności finansowej oraz zdolności kredytowej przez spółki węglowe;**
5. **Zapewnienie stabilnych i bezpiecznych ekonomicznie miejsc pracy w kopalniach węgla kamiennego oraz racjonalne gospodarowanie zasobami pracy;**
6. **Prowadzenie przez zarządy spółek węglowych efektywnej polityki zarządzania pozaprodukcyjnymi rzeczowymi aktywami trwałymi i długoterminowymi aktywami finansowymi;**
7. **Podjęcie przez spółki węglowe działań związanych ze zwiększeniem przychodów poprzez racjonalne gospodarowanie produktami ubocznymi i odpadami (np. metan, skała płonna, woda, złom);**
8. **Podjęcie przez spółki węglowe działań zmierzających do maksymalnego ograniczenia kosztów powstających między producentem a ostatecznym odbiorcą węgla (kosztów usług związanych z dystrybucją i transportem węgla);**

5. Działania konieczne dla osiągnięcia celów strategicznych

Poniżej proponowane działania mają na celu, przede wszystkim, osiągnięcie przez podmioty górnicze sytuacji w której będą one prowadzić działalność w oparciu o ogólnie obowiązujące prawo bez konieczności wsparcia budżetu państwa oraz przy ograniczeniu do niezbędnego minimum specjalnych rozwiązań prawnych dla sektora.

5.1. Zmiany organizacyjne w górnictwie

Biorąc pod uwagę aktualną strukturę organizacyjną górnictwa węgla kamiennego, przewidywane działania restrukturyzacyjne oraz sytuację na rynkach węglowych – należy dążyć do zmiany struktury organizacyjnej górnictwa poprzez fuzje niektórych spółek w sektorze. Celowym wydaje się dokonanie następujących przekształceń organizacyjnych:

- a. Dokończenie tworzenia Grupy Węglowo – Koksowej na bazie Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.
- b. Włączenie spółki KWK „Budryk” S.A. w struktury Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.
- c. Sprzedaż niektórych kopalń przez Kompanię Węglową S.A.
- d. Skupienie w jednym podmiocie działań wykonywanych przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń S.A. i Bytomską Spółkę Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o.
- e. Wydzielenie ze Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń.

Proponowane zmiany organizacyjne powinny pozwolić na osiągnięcie docelowego stanu struktury organizacyjnej górnictwa węgla kamiennego.

Dokończenie tworzenia Grupy Węglowo – Koksowej

W stanie docelowym JSW S.A. (100% akcji Skarb Państwa) powinna być większościovym udziałowcem następujących spółek:

- Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o. – obecnie 88,08% akcji JSW S.A.
- Polski Koks S.A. – obecnie 51% akcji JSW S.A.
- Kombinat Koksochemiczny „Zabrze” S.A.
- Zakłady Koksownicze „Wałbrzych” S.A.

Włączanie Spółki KWK „Budryk” S.A. do JSW S.A.

Od chwili swego powstania w 1993 roku KWK „Budryk” S.A. jest jednoosobową spółką Skarbu Państwa. KWK „Budryk” S.A. posiada zasoby węgla koksowego typu 35, które będzie eksploatowała w najbliższej przyszłości. Z uwagi na ten fakt oraz z uwagi na niewielkie oddalenie od kopalń JSW S.A. celowym wydaje się włączenie KWK „Budryk” S.A. w strukturę JSW S.A. Realizacja tego zadania nastąpi w wyniku przejęcia przez JSW S.A. spółki KWK „Budryk” S.A. w trybie art. 492 § 1 pkt1 Kodeksu Sądow Handlowych.

Sprzedaż kopalń przez Kompanię Węglową S.A.

Kompania Węglowa S.A. zaoferuje do sprzedaży niektóre kopalnie. Zainteresowanie zakupem kopalń wykazywały Południowy Koncern Energetyczny S.A. (KWK „Bolesław Śmiały” jest technologicznie powiązana z Elektrownią Łaziska) oraz Węglkokoks S.A..

Kompania Węglowa będzie kontynuować sprzedaż posiadanych akcji i udziałów zbędnych spółce, w tym akcji Południowego Koncernu Węglowego S.A.

Realizacja tych przedsięwzięć umożliwi Kompanii Węglowej S.A.:

- pozyskanie środków finansowych na dalszą restrukturyzację zadłużenia spółki, a tym samym uzdrowienie sytuacji finansowej KW S.A.,
- zmniejszenie ilości kopalń, a przez to usprawnienie procesu zarządzania pozostałymi kopalniami.

Skupienie w jednym podmiocie działań wykonywanych przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń S.A. i Bytomską Spółkę Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o.

Biorąc pod uwagę identyczny zakres działalności obydwu spółek i fakt posiadania przez SRK S.A. 100% udziałów w BSRK Sp. z o.o., dotychczasowy zakres działalności BSRK Sp. z o.o. powinna przejąć SRK S.A. Oznacza to doprowadzenie do stanu, w którym będzie działać tylko jedna spółka.

Następnie zarząd Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. przygotuje koncepcję zakończenia do 2010 zadań realizowanych dotychczas przez spółkę, tj. działań w zakresie likwidacji kopalń oraz tzw. działań polikwidacyjnych.

Wydzielenie Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń

Ze struktur Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. wydzielony zostanie Centralny Zakład Odwadniania Kopalń jako samodzielna spółka w której udziały lub akcje mogą objąć: Kompania Węglowa S.A. i Katowicki Holding Węglowy S.A..

Zakład będzie świadczył usługi na rzecz kopalń tych spółek.

Centralny Zakład Odwadniania Kopalń przejmie zadania zakładów Bytomskiej Spółki Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o. oraz Centralnej Pompowni „Bolko” Sp. z o.o. (lub włączy w swoją strukturę tę spółkę).

5.2. Prywatyzacja górnictwa

1. W „Strategii prywatyzacji sektora górnictwa węgla kamiennego” przyjętej przez Rząd RP w grudniu 2004 roku zakładano, że prywatyzacja Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. zostanie poprzedzona utworzeniem grupy Węgłowo – Koksowej z JSW S.A. jako spółką dominującą. Przyjęto, że po utworzeniu Grupy Węgłowo – Koksowej zostanie ona poddana prywatyzacji w drodze oferty publicznej przez Giełdę Papierów Wartościowych.
Proponuje się utrzymać ten sposób prywatyzacji Grupy Węgłowo – Koksowej. Po utworzeniu tej Grupy z udziałem KWK „Budryk” S.A. konieczne będzie ponowne przeprowadzenie analizy przedprywatyzacyjnej i zaktualizowanie prospektu emisyjnego. Mniejszościowy pakiet akcji grupy Węgłowo – Koksowej powinien zostać udostępniony w ofercie publicznej w terminie, który zostanie uzależniony od spełnienia podanych powyżej warunków.
2. W odniesieniu do ww. „Strategii prywatyzacji...” proponuje się odstąpić od prywatyzacji spółek: Katowicki Holding Węglowy S.A., „Węglkokoks” S.A. i KWK „Budryk” S.A. z uwagi na proponowane zmiany organizacyjne.
3. Prywatyzacja Kompanii Węglowej S.A. nie została przesądzona w „Strategii prywatyzacji...”. Obecnie można przyjąć, iż zarówno Kompania Węglowa S.A. jak i Katowicki Holding Węglowy S.A. i „Węglkokoks” S.A. mogą być prywatyzowane poprzez wniesienie mniejszościowego pakietu ich akcji na giełdę papierów wartościowych.
4. Odnośnie prywatyzacji spółki Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., stosowne projekty przedstawi Minister Skarbu Państwa.

5.3. Zmiany prawne

Z końcem 2006 roku traci moc większość przepisów ustawy górniczej. Istnieje potrzeba przygotowania nowej ustawy uwzględniającej rozwiązania proponowane w niniejszej strategii. W nowej ustawie zostaną zaproponowane rozwiązania, umożliwiające wyeliminowanie nagromadzonych problemów wynikających z interpretacji dotychczas obowiązujących przepisów prawa, szczególnie w zakresie spraw pracowniczych.

Dodatkowo w związku z postępem technicznym, który zmienia organizację i warunki pracy powinien nastąpić przegląd i nowelizacja ustawodawstwa związanego z ruchem zakładu górniczego, przy zachowaniu warunku nie pogarszania bezpieczeństwa pracy.

Przegląd i nowelizacja prawa przez odpowiednie organy nadzorujące (w tym Wyższy Urząd Górniczy) ma na celu uproszczenie struktury organizacyjnej zakładów górniczych oraz obniżenie kosztów ich funkcjonowania

Nowelizacja ta przyczyni się również do obniżenia kosztów działania Centralnego Zakładu Odwaniania Kopalń.

5.4. Możliwości sprzedaży węgla i dostosowanie zdolności produkcyjnych

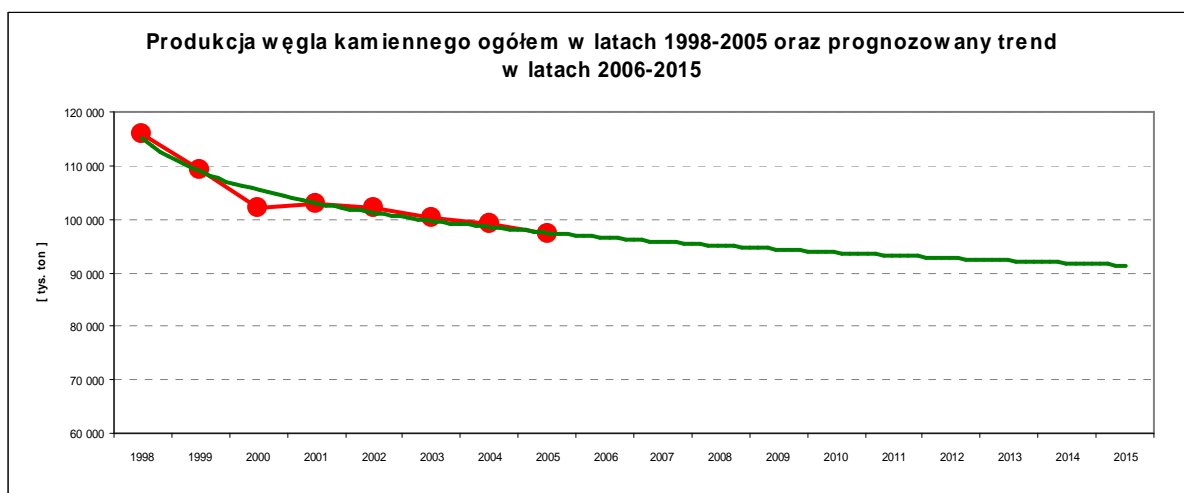
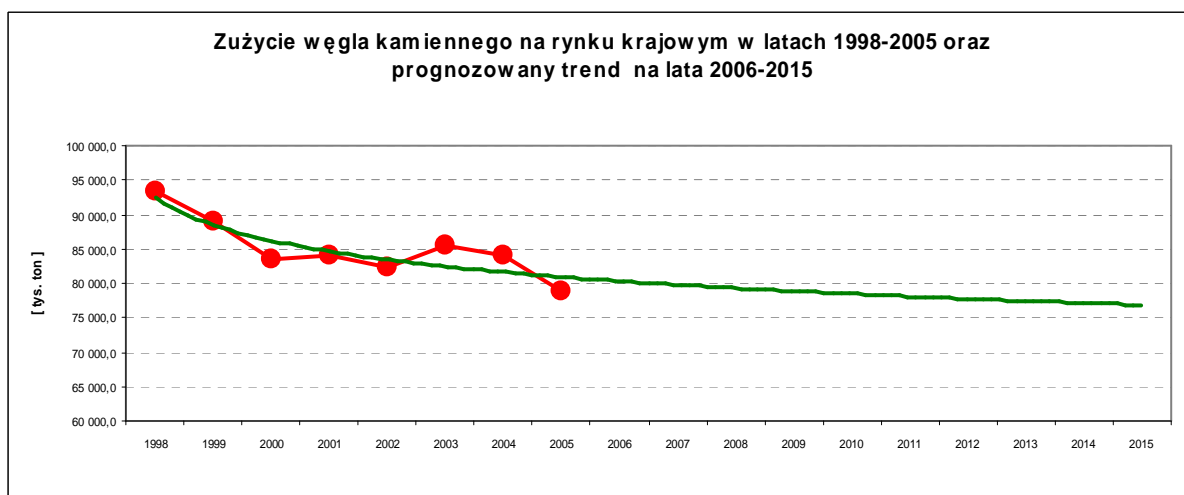
Sprzedaż węgla kamiennego w Polsce w latach 1998 – 2005 miała stałą tendencję malejącą - od 114,3 mln ton do 94,1 mln ton.

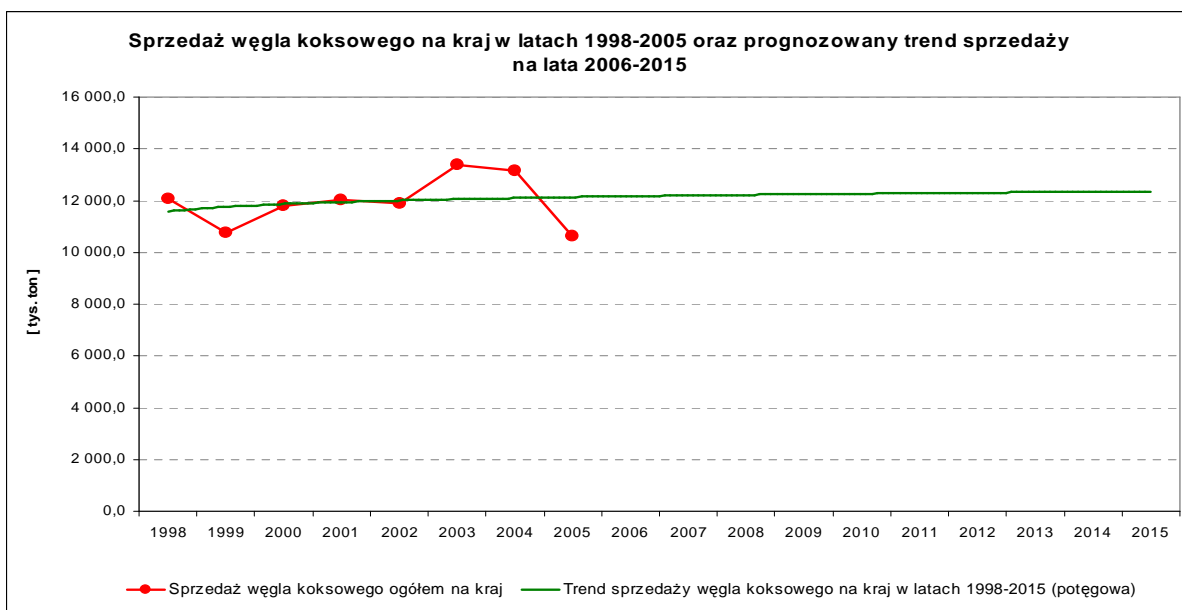
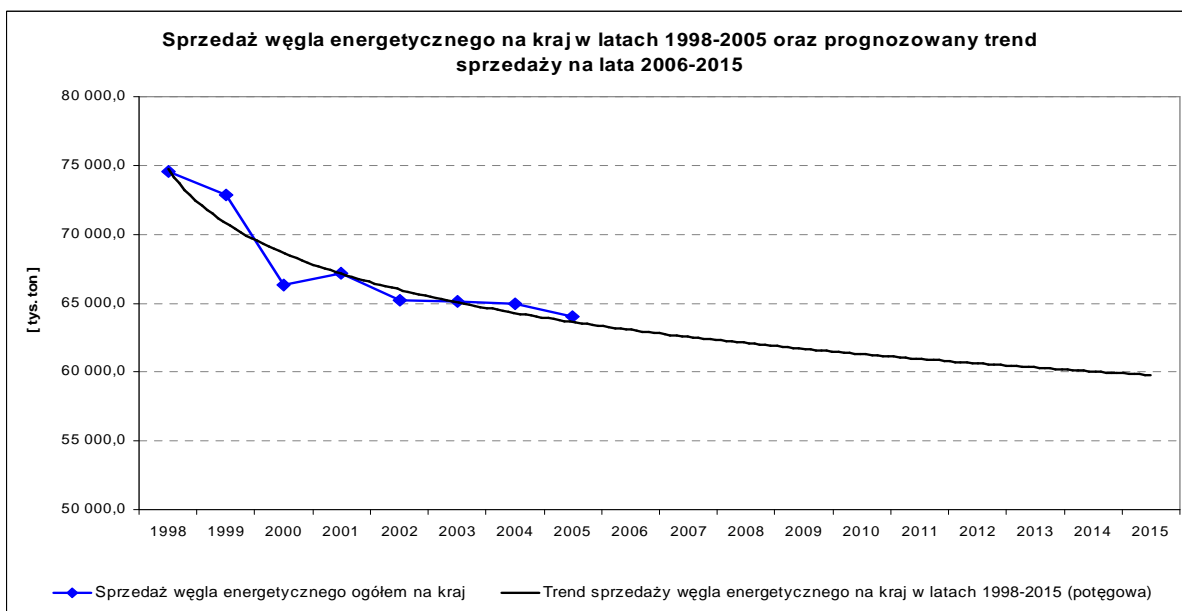
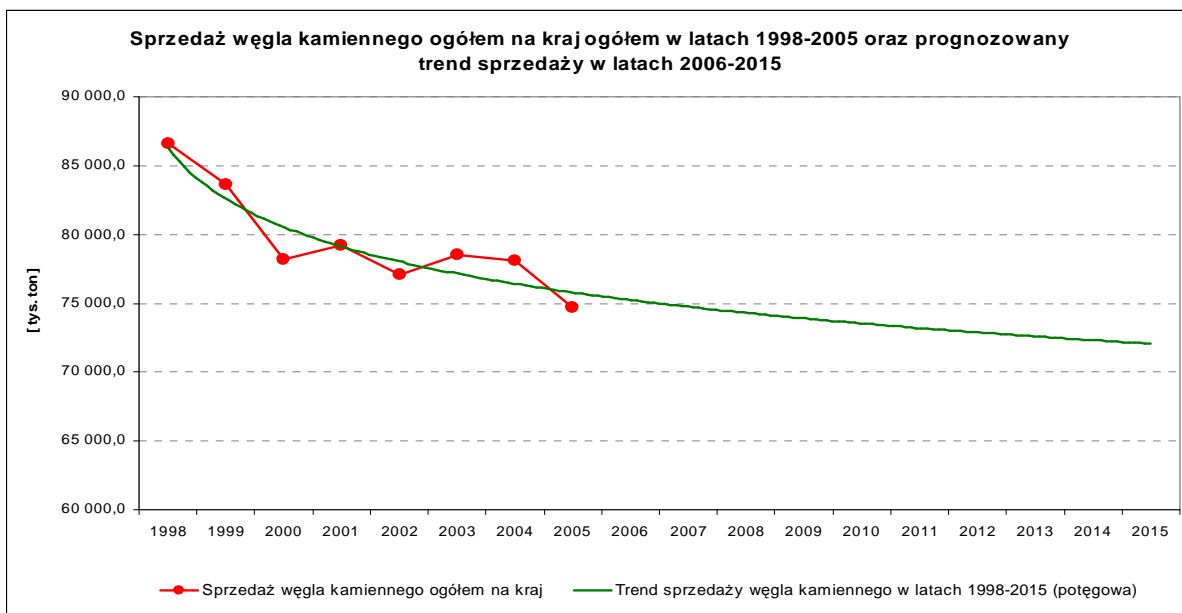
Sprzedaż węgla energetycznego w kraju zmniejszyła się w tym okresie od 74,6 mln ton do 64,1 mln ton.

Sprzedaż węgla koksowego miała odmienną tendencję. W roku 1998 sprzedano 12,1 mln ton , natomiast w roku 2004 sprzedano 13,1 mln ton. W 2005 r. na rynku krajowym nastąpiło krótkotrwałe, chociaż wyraźne załamanie sprzedaży węgla koksowego do poziomu 10,6 mln ton.

Wobec faktu, iż dotychczasowe analizy i wyliczenia dotyczące prognozy bilansu węgla kamiennego nie miały potwierdzenia w popycie kształtowanym przez rynek, w niniejszym dokumencie posłużono się metodą wyznaczenia linii trendu w zakresie zużycia węgla kamiennego na rynku krajowym, produkcji oraz sprzedaży węgla kamiennego z lat ubiegłych.

Przy określeniu trendu produkcji oraz sprzedaży węgla wykorzystano dane ze sprawozdania Głównego Urzędu Statystycznego G-09.1 „Sprawozdanie o obrocie węglem kamiennym” za lata 1998-2005, natomiast przy określeniu trendu zużycia węgla kamiennego na rynku krajowym wykorzystano dane za lata 1998-2005 przedstawione w opracowaniu Agencji Rynku Energii S.A. „Bilanse energii pierwotnej w latach 1990-2005”. Prognoza na lata 2006-2015 została dokonana w drodze ekstrapolacji trendów z lat 1998-2005.





Ekstrapolacja do 2015r. wyznaczonych za lata 1998 – 2005 trendów sprzedaży węgla energetycznego na rynku krajowym wskazuje na możliwość obniżenia się sprzedaży węgla energetycznego do poziomu ok. 60,0 mln ton.

W przypadku węgla koksowego linia trendu wskazuje nieznaczny wzrost w wyniku nienaturalnej sytuacji jaka wystąpiła na rynku w roku 2004. W rzeczywistości, można się spodziewać stopniowego, powolnego spadku sprzedaży węgla koksowego. Jak wykazały doświadczenia poprzednich trzech lat również polski rynek węgla koksowego uzależniony jest od zachowania producentów wyrobów stalowych oraz światowej koniunktury gospodarczej.

Prognozowana na 2015r wielkość zużycia węgla na rynku krajowym, przy uwzględnieniu rozwoju technologii produkcji paliw gazowych i płynnych w węgle kształtować się może na poziomie ok. 83 mln ton.

W 2005r. import węgla kamiennego do Polski wyniósł ok. 3,5 mln ton. (z Rosji ok. 2,5 mln ton, z Czech ok. 0,5 mln ton, z Ukrainy ok. 0,3 mln ton,). Niewielkie ilości importowane były również z Kazachstanu, Kolumbi, Chin i RPA. Według wstępnych informacji za I poł. 2006r. wielkość importu węgla na rynek polski może ulegać zwiększeniu. Polska z uwagi na regulacje Unii Europejskiej nie może samodzielnie stosować narzędzi związanych z ochroną rynku polskiego. Jedynym realnym sposobem ochrony polskich producentów węgla przed nadmiernym importem jest konkurencja cenowa.

Wielkość eksportu polskiego węgla wynikać będzie z różnicy między wielkością produkcji polskich producentów oraz wielkością importu a wielkością rzeczywistego zapotrzebowania na polskim rynku.

Prognozowane zapotrzebowanie a przewidywana ilość dostępnego węgla kamiennego Polsce w latach 2006 - 2015

mln ton

Lp.	Wyszczególnienie		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0	1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I STRONA POPYTOWA NA RYNKU KRAJOWYM												
I	Całkowite zużycie węgla kamiennego na rynku krajowym [I.1 + I.2 + I.3]		81,2	81,1	80,0	80,0	79,0	79,0	81,0	83,5	83,0	83,0
I.1	w tym	zużycie węgla kamiennego na rynku krajowym <i>(wyznaczone w oparciu o linię trendu)</i>	80,0	80,0	79,0	79,0	78,0	78,0	77,5	77,5	77,0	77,0
I.2		zużycie własne przedsiębiorstw górniczych i deputaty węglowe	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
I.3		zużycie węgla kamiennego do produkcji paliw gazowych i płynnych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	5,0	5,0	5,0
II STRONA PODAŻOWA NA RYNKU KRAJOWYM												
II.1a	Podaż węgla na rynku krajowym		dolna wartość [II.2a + II.3]		99,0	98,5	98,5	98,0	98,0	97,5	97,5	97,0
II.1b			górna wartość [II.2b + II.3]		102,2	101,8	101,7	102,3	103,4	104,7	103,6	102,8
II.2a	w tym	produkcja węgla kamiennego	dolna wartość <i>(produkcja w oparciu o linię trendu z uwzględnieniem węgla na zużycie własne i deputaty węglowe oraz produkcję paliw płynnych i gazowych)</i>		95,0	94,5	94,0	93,5	93,0	92,5	92,0	91,5
II.2b			górna wartość <i>(określona na podstawie deklaracji przedsiębiorstw górniczych)</i>		98,2	97,8	97,2	97,8	98,4	99,7	98,1	97,3
II.3	import węgla kamiennego		4,0	4,0	4,5	4,5	5,0	5,0	5,5	5,5	6,0	6,0
III NADWYŻKA WĘGLA KAMIENNEGO NA RYNKU KRAJOWYM - WYWÓZ I EKSPORT												
III.1a	Wywóz i eksport		dolna wartość [II.2a - I]		17,8	17,4	18,5	18,0	19,0	18,5	16,5	13,5
III.1b			górna wartość [II.2b - I]		21,0	20,7	21,7	22,3	24,4	25,7	22,6	19,3

Przedsiębiorstwa górnicze powinny kształtować wielkość wydobycia na poziomie możliwości zbytu.

Należy brać pod uwagę, iż na wielkość zapotrzebowania na węgiel przez wytwórców energii i ciepła będą miały wpływ ograniczenia w zakresie ochrony środowiska, w tym ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

Dodatkowo Dyrektywa 2001/80/WE z dnia 23 października 2001r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych źródeł spalania paliw ma na celu ograniczenie emisji SO₂, NO_x i pyłu ze źródeł o mocy w paliwie większej niż 50 MW. Według analiz przeprowadzonych w ramach opracowanego Krajowego Planu Redukcji SO₂ obowiązek wypełnienia od 2008 r. indywidualnych standardów emisyjnych bez prac modernizacyjnych i uruchamiania nowych instalacji odsiarczania w dużych obiektach spalania paliw może skutkować ograniczeniem zużycia węgla kamiennego i brunatnego.

Tak więc wielkość zapotrzebowania na węgiel przez wytwórców energii w aspekcie ochrony środowiska będzie zależać od prowadzonych prac modernizacyjnych a także od oferty cenowej i jakościowej producentów węgla.

Należy się spodziewać, iż prognozowany w przyszłości przyrost zużycia energii elektrycznej będzie kompensowany w pierwszej kolejności przez wzrost wydajności obecnych systemów energetycznych, przez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych lub przez wykorzystanie energii jądrowej.

Z uwagi na ceny gazu i ropy naftowej nie należy się spodziewać zwiększenia produkcji energii z tych nośników.

Ponadto część węgla ma szansę być użytkowana do chemicznej przeróbki węgla w przypadku rozwoju przemysłowych technologii przetwórstwa węgla na paliwa gazowe i ciekłe. Dodatkowo nowym, obiecującym rynkiem dla węgla jest produkcja paliw węglowych cechujących się wysoką wartością opałową i niską zawartością siarki, przeznaczonych do spalania w niskoemisyjnych kotłach z paleniskami retortowymi lub rusztowymi.

Tak więc mimo prognozowanego wzrostu zużycia energii elektrycznej wielkość zużycia węgla do jej produkcji w najbliższych latach może pozostać na stałym poziomie lub nieznacznie maleć.

W przypadkach konieczności zmniejszania zdolności produkcyjnych – działania w tym zakresie, prowadzone przez przedsiębiorstwa górnicze będą finansowane ze środków funduszu likwidacji, tworzonego na ten cel przez dane przedsiębiorstwo górnicze.

Przedsiębiorstwa górnicze unikać będą sytuacji, w której po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego zostaną uwięzione pod ziemią przemysłowe zasoby węgla. A więc w zależności od możliwości technicznych, w przypadku kopalń, w których kończą się zasoby węgla, ograniczanie frontu wydobywczego następować będzie poprzez łączenie kopalń. Ostateczne decyzje muszą być jednak poprzedzona analizą ekonomiczną.

Do momentu odwrócenia tendencji spadkowej dotyczącej zapotrzebowania na węgiel na rynku krajowym nie będą wydawane decyzje ani udostępniany majątek poprodukcyjny kopalń na bazie którego można by wznowić wydobycie węgla kamiennego.

5.5. Polityka zatrudnienia w górnictwie

W wyniku dotychczas prowadzonej restrukturyzacji zatrudnienia w górnictwie węgla kamiennego znacznie zmniejszyło się zatrudnienie w kopalniach, zwłaszcza wśród zatrudnionych pod ziemią, którzy aktualnie stanowią 77% ogółu zatrudnionych (94,6 tys. osób – stan na 31.12 2005r.). Tylko w okresie ostatnich 8 lat zatrudnienie zmniejszyło się - ogółem o 119,9 tys. osób, przy równoczesnym zahamowaniu przyjęć.

Restrukturyzacja zatrudnienia spowodowała, że została zmieniona struktura stażowo – wiekowa pracowników, w wyniku czego wystąpił proces starzenia się załóg kopalń. Na koniec 2005 roku 43% zatrudnionych pod ziemią posiadało staż pracy od 16 do 25 lat. Aktualne przepisy emerytalne spowodują, że do 2015r. wszyscy oni nabędą uprawnienia emerytalne. Podobne zjawisko wystąpi w grupie pracowników przeróbki mechanicznej węgla.

Szacuje się, że w latach 2006 – 2015 z kopalń węgla kamiennego może odejść z przyczyn naturalnych około 63 tys. osób, w tym 55,6 tys. pracowników zatrudnionych pod ziemią i 7,4 tys. pracowników zatrudnionych na powierzchni.

Przeprowadzone analizy wykazują, że odejścia pracowników z kopalń, tylko z przyczyn naturalnych, mogą spowodować wystąpienie znacznych niedoborów w zatrudnieniu pod ziemią. Szacuje się, że do 2015 roku w zatrudnieniu pod ziemią wystąpi niedobór w liczbie około 40 tys. osób. Są to dane ogólne, natomiast przepisy górnicze wymagają od pracowników zatrudnionych w ruchu zakładu górniczego szczególnych kwalifikacji. Uzyskanie kwalifikacji górnika wymaga kilkuletniego stażu pracy pod ziemią niezbędnego do ukończenia kursów zawodowych. Osobnym zagadnieniem jest uzupełnianie zatrudnienia wśród pracowników przeróbki mechanicznej węgla.

Biorąc pod uwagę skalę zjawiska ruchu zatrudnienia i problemy z tym związane, oraz aby zapobiec powstaniu luki pokoleniowej i kompetencyjnej, co może mieć bardzo negatywny wpływ na bezpieczeństwo ruchu zakładów górniczych, zarządy spółek węglowych będą zwracać szczególną uwagę na problemy zarządzania zasobami ludzkimi a także podejmować będą działania, które zapewnią zatrudnienie w kopalniach osób w pełni do tego przygotowanych..

W celu pozyskiwania dobrze wykształconych i przygotowanych kadr dla sektora górnictwa węgla kamiennego kontynuowana będzie współpraca przedsiębiorstw sektora górniczego z wyższymi uczelniami co pozwala uczelniom kształtować ofertę na potrzeby kopalń. Podobna współpraca kontynuowana będzie ze szkołami średnimi i zawodowym

Obecnie stan zatrudnienia pod ziemią w kopalniach zbliża się do poziomu, który można określić jako minimalny – konieczny ze względów technologicznych i z uwagi na przepisy prawa geologicznego i górniczego.

Ponadto, należy brać pod uwagę średni wiek pracowników kopalń zatrudnionych pod ziemią, który obecnie jest już wysoki i wynosi 41 lat. Oznacza to konieczność przyjmowania do pracy na dole nowych – młodych pracowników dla odmłodzenia załóg kopalń.

Prowadzony proces restrukturyzacji zatrudnienia w maksymalny sposób będzie wykorzystywał możliwości naturalne, tj. odejścia na emerytury.

Uwzględniając powyższe stwierdzenia, polityka zatrudnienia prowadzona przez zarządy spółek węglowych powinna opierać się na następujących założeniach:

1. Zarządy spółek węglowych powinny do końca 2006 roku dla każdej kopalni określić minimalny poziom zatrudnienia, który jest konieczny ze względów technologicznych oraz z uwagi na przepisy prawa geologicznego i górniczego.

2. W odniesieniu do każdej kopalni zarządy spółek węglowych powinny prowadzić politykę zatrudniania pracowników, która pozwoli na:
 - a. uzyskanie w okresie do czterech lat poziomu zatrudnienia na dole kopalni określanego jako poziom minimalny,
 - b. nie przyjmowanie do pracy na powierzchni kopalni nowych pracowników, oprócz niezbędnych absolwentów szkół i wyższych uczelni.
3. Należy dążyć do obniżenia stanu zatrudnienia na powierzchni każdej kopalni do stanu określonego jako minimalny przez zastosowanie w roku 2007 zachęt lub programu odejść pracowników powierzchni.
4. Konieczne jest zastosowanie przez przedsiębiorstwa górnicze nowego systemu osłon socjalnych dla pracowników powierzchni kopalń opracowanego dla potrzeb programu odejść pracowników powierzchni.
5. Niezbędne jest zastosowanie przez przedsiębiorstwo górnicze osłony socjalnej dla pracowników dołowych kopalń przewidzianego do zastosowania w spółkach węglowych w sytuacji koniecznego zamknięcia kopalni.

Przekroczenie przez spółkę wskaźnika przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynikającego bezpośrednio ze zmniejszenia zatrudnienia na powierzchni kopalń (średnia płaca pracownika powierzchni jest niższa niż płaca pracownika podziemnej części kopalni) nie będzie skutkowało decyzjami związanymi z udzielaną pomocą publiczną.

Ścisły nadzór nad polityką zatrudnienia prowadzoną przez zarządy spółek węglowych według powyższych wytycznych, prowadzić będą Rady Nadzorcze.

Przedsiębiorca górniczy, w razie konieczności, może stosować dowolny system zachęt i osłon, który doprowadzi do zmniejszenia zatrudnienia, finansowany z bieżących przychodów tego przedsiębiorcy lub funduszu tworzonego na ten cel.

Modelowy system może również opierać się na poniższych propozycjach:

System osłon socjalnych dla pracowników powierzchni kopalń

1. Dla pracowników powierzchni kopalń, którym pozostało więcej niż 4 lata do uzyskania uprawnień emerytalnych i którzy zostaną zakwalifikowani w 2007 roku do programu odejść pracowników, przysługują następujące uprawnienia wspomagające i osłonowe:
 - a. stypendium na przekwalifikowanie pracownika,
 - b. pożyczka na prowadzenie działalności gospodarczej,
 - c. jednorazowa odprawa motywacyjna.
2. Stypendium na przekwalifikowanie pracownika może trwać do 12 miesięcy i obejmuje:
 - a. dwa bezpłatne szkolenia przekwalifikujące dla nabycia nowego zawodu lub nowych kwalifikacji, których łączny koszt w wysokości do 7 tys. zł pokrywa dotychczasowy pracodawca pracownika,
 - b. pokrywanie przez pracodawcę kosztów wyjazdów pracownika w poszukiwaniu nowego miejsca pracy w wysokości łącznie do 3 tysięcy złotych.
3. Pożyczka na prowadzenie działalności gospodarczej może być przyznana pracownikowi, który skorzystał ze stypendium na przekwalifikowanie, na preferencyjnych warunkach. Wysokość kwoty pożyczki nie może przekroczyć 50 tys. zł.

4. Jednorazowa odprawa motywacyjna w wysokości 75 tys. zł – może być przyznana i wypłacana przez pracodawcę pracownikowi, który skorzystał ze stypendium na przekwalifikowanie i z którym rozwiązany zostanie stosunek pracy w 2007 lub w 2008 roku.
5. Koszty świadczeń związanych z realizacją powyższych uprawnień ostonowych i wspomagających pokrywa pracodawca z własnych środków lub innych źródeł finansowania z wyłączeniem pomocy publicznej.

Ostona socjalna dla pracowników dołowych kopalń

1. Dla pracowników dołowych kopalni przewidzianej do zamknięcia stosuje się ostonę socjalną w postaci urlopu górniczego, która ma charakter dobrowolny.
2. Warunki uzyskania przez pracownika urlopu górniczego są następujące:
 - pracownik nabywa uprawnienia emerytalne w okresie do pięciu lat przed terminem uzyskania uprawnień emerytalnych,
 - w trakcie korzystania z urlopu górniczego pracownik nie świadczy pracy i otrzymuje świadczenie socjalne w wysokości 75% miesięcznego ekwiwalentu pieniężnego obliczonego jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy oraz inne należne mu świadczenia,
 - pracownik złoży pisemne oświadczenie, że wyraża zgodę na rozwiązanie stosunku pracy z dniem zakończenia urlopu górniczego.
6. Koszty wszystkich świadczeń związanych z urlopem górniczym pokrywa pracodawca z własnych środków lub innych źródeł finansowania z wyłączeniem pomocy publicznej.

Politykę zatrudnieniową przedsiębiorstw górniczych prowadzoną w latach 2007 – 2015 powinny cechować:

1. **Optymalizacja wykorzystania wewnętrznych rezerw zasobów ludzkich.**
2. **Wzrost wydajności pracy,**
3. **Prawidłowe relacje pomiędzy wzrostem wynagrodzeń a wzrostem wydajności pracy.**

Ponadto każda ze spółek węglowych jako pracodawca podpisze do końca 2007r. ze stroną społeczną jeden Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy.

5.6. Oddłużenie i dokapitalizowanie Kompanii Węglowej S.A.

Stan zobowiązań Kompanii Węglowej S.A. na koniec 2005r. wobec ZUS objęty restrukturyzacją na podstawie ustawy górniczej wynosił 1 743,8 mln zł. Po uwzględnieniu spłaty rat zobowiązań przypadających w 2006r. zadłużenie do spłaty Kompanii Węglowej S.A. na koniec 2006 r. wyniesie 1 504,4 mln zł.

Z uwagi na pogarszającą się sytuację finansową Kompanii Węglowej S.A. koniecznym jest wydłużenie pozostałych do spłaty zobowiązań wobec ZUS w równych rocznych ratach do 2015r. Dla Kompanii Węglowej S.A. oznacza to spłatę zobowiązań wobec ZUS w okresie 2007 – 2015 po ok.172,0 mln zł rocznie.

Ponadto zgodnie z podpisanymi umowami z wierzycielami Kompania Węglowa S.A. w ramach restrukturyzacji zobowiązań przejętych w trybie art. 42 cytowanej ustawy zobowiązana jest do spłaty w okresie 2007 – 2009 zobowiązań z tytułu opłaty eksploatacyjnej oraz podatku od nieruchomości. Łączna kwota do spłaty w tych latach wynosi 148,3 mln zł.

Zgodnie z programem rządowym pt. „Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w latach 2004 – 2006 oraz Strategia na lata 2007 – 2010” na 2004 rok planowane było dokapitalizowanie Kompanii Węglowej S.A. w wysokości 900 mln zł.

W 2005 r. Kompania Węglowa S.A. została dokapitalizowana:

- wkładem pieniężnym w wysokości 200 mln zł,
- wkładem niepieniężnym w postaci akcji CIECH S.A. o wartości 283.987.000 zł

Wobec tego można rozważyć dokapitalizowanie Kompanii Węglowej S.A. akcjami innych spółek wartości nie większej niż 416 mln zł.

5.7. Zagospodarowanie terenów pogórnicznych

W wyniku dotychczasowego procesu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego systematycznie powiększała się podaż obszarów, które przestały funkcjonować jako tereny związane z działalnością gospodarczą, stając się w ten sposób terenami poprzemysłowymi, niejednokrotnie zdegradowanymi.

Wartość bilansową nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży w górnictwie szacuje się na około 1,5 mld zł. Są to działki gruntu, budynki, budowle (w tym lokale mieszkalne i obiekty socjalno bytowe). Ich ilość (około 4,8 tys. nieruchomości), lokalizacja, stopień zdegradowania i stan prawny, przekraczają możliwości ich zagospodarowania przez przedsiębiorstwa górnicze.

Nie służąc bezpośrednio prowadzonej działalności statutowej spółek węglowych, generują stałe koszty związane między innymi z opłatami i podatkami np. od nieruchomości, gruntowych, leśnych, wieczystego użytkowania, korzystania ze środowiska.

W tej sytuacji wydaje się koniecznym stworzenie narzędzi prawnych, które pozwolą na przekazywanie nieruchomości oraz systemu zarządzania terenami zdegradowanymi działalnością górnictwem, który miałby służyć rewitalizacji a co za tym idzie przywróceniu ich do obrotu gospodarczego, w tym przekazaniu samorządom. Ponowne zagospodarowanie terenów pogórnicznych powinno stanowić realną alternatywę dla przeznaczania pod działalność gospodarczą nowych terenów i jednocześnie ochronie istniejących terenów zielonych.

Narzędzia prawne powinny odnosić się również do terenów będących w posiadaniu Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. która po przeprowadzeniu procesu rekultywacji powinna wyzbywać się terenów tak aby zakończyć działalność w tym zakresie w 2010 r.

Celem takich działań powinna być:

- 1) rewitalizacja i rekultywacja gruntów zdewastowanych i zdegradowanych działalnością przemysłową z zachowaniem zasad równowagi ekologicznej,
- 2) zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej,
- 3) zagospodarowanie obiektów infrastruktury mieszkaniowej, technicznej i socjalnej,
- 4) przygotowanie terenów i infrastruktury pod nowe inwestycje.

Konieczna jest inwentaryzacja i waloryzacja terenów pogórnicznych. Opracowana metodyka działań w tym zakresie powinna zawierać:

- wskazanie narzędzi do gromadzenia i aktualizacji informacji o tych terenach,
- wytyczne do opracowania stosownej bazy danych,
- sposób klasyfikacji terenów w oparciu o ocenę zagrożenia,
- kategoryzację przydatności tych terenów do zagospodarowania.

Ponadto w celu przyciągnięcia inwestorów, zarządzający terenami przemysłowymi powinni korzystać z doświadczeń oraz podjąć współpracę z Państwową Agencją Inwestycji Zagranicznych, Agencją Rozwoju Przemysłu, Strefami Ekonomicznymi, lub innymi wyspecjalizowanymi jednostkami.

5.8. Oddziaływanie górnictwa węgla kamiennego na środowisko naturalne

Do zasadniczych problemów związanych ze zmniejszeniem negatywnego oddziaływania produkcji górniczej na środowisko naturalne, które wymagają rozwiązania do 2015 roku, a będące kontynuacją podejmowanych działań we wcześniejszych okresach, należy zaliczyć:

- ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów górniczych wraz z kontynuacją możliwie maksymalnego ich zagospodarowania na powierzchni i w wyrobiskach podziemnych kopalń,
- zwiększenie zakresu prac rekultywacyjnych i zagospodarowania składowisk odpadów powęglowych oraz innych terenów i gruntów zdegradowanych działalnością górniczą,
- minimalizowanie wpływów eksploatacji górniczej na powierzchnię terenu poprzez prowadzenie eksploatacji górniczej w sposób ograniczający deformacje powierzchni terenu oraz stosowanie w szerokim zakresie profilaktyki górniczej,
- intensyfikację napraw obiektów infrastruktury naziemnej, a w tym: mostów, wiaduktów, dróg, linii kolejowych oraz obiektów kubaturowych wskutek prowadzenia eksploatacji górniczej,
- zmniejszenie oddziaływania odprowadzanych ścieków na wody powierzchniowe, w szczególności w zakresie wód o ponadnormatywnym zasoleniu pochodzących z odwadniania zakładów górniczych,
- redukcję emisji zanieczyszczeń pyłowo - gazowych do atmosfery, w tym zwłaszcza zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych,
- likwidację źródeł nadmiernego poziomu hałasu emitowanego do środowiska.

W związku implementacją przez Polskę prawa Unii Europejskiej obejmującego swoim zakresem zagadnienia ochrony środowiska, istotnym warunkiem jest zapewnienie spełnienia przez podmioty górnicze wymogów prawnych ochrony środowiska, przez co należy rozumieć dotrzymanie przez kopalnie warunków korzystania ze środowiska określonych w stosownych decyzjach i pozwoleniach administracyjnych.

Wszystkie przedsiębiorstwa górnicze, w ramach swoich strategii działalności w latach 2007-2015 powinny opracować strategię ograniczania negatywnych skutków oddziaływania górnictwa węgla kamiennego na środowisko oraz pełnego dostosowania tego sektora do wymogów Unii Europejskiej. Jednym z priorytetów polityki spółek węglowych w tym zakresie powinna być maksymalizacja wielkości wydobycia węgla o możliwie najmniejszej zawartości zanieczyszczeń, w tym zwłaszcza siarki i popiołu. Strategia ochrony środowiska powinna wyznaczać cele, które znajdują swoje odzwierciedlenie w Planach Techniczno - Ekonomicznych oraz Biznes Planach spółek węglowych.

5.9. Inwestycje w górnictwie węgla kamiennego

Planowane nakłady inwestycyjne w górnictwie węgla kamiennego w 2006r. kształtują się na poziomie 2,0 mld zł. Budownictwo inwestycyjne stanowi ponad 50% nakładów. Pozostałe nakłady stanowią zakupy gotowych dóbr inwestycyjnych.

Prowadzona działalność inwestycyjna do 2015r. winna uwzględniać dwa aspekty:

1. Zapewnienie ciągłej i bezawaryjnej pracy kopalń, a w tym: dostosowanie i stabilizowanie zdolności produkcyjnych i poziomu wydobycia do potrzeb rynku krajowego oraz ekonomicznie uzasadnionego wywozu do krajów Unii i eksportu, systematyczne odtwarzanie ubytków zdolności wydobywczych i związania z tym konieczność wykonywania wyrobisk górniczych, modernizacja dróg transportowych i wentylacyjnych oraz wymiana zużytych maszyn i urządzeń na urządzenia niezawodne i o większej wydajności.
2. Dalsza restrukturyzacja kopalń, w tym: restrukturyzacja techniczna i technologiczna kopalń w warunkach zapewniających bezpieczną pracę załóg, dalszy wzrost koncentracji wydobycia, poprawa jakości węgla oraz działania dla minimalizacji niekorzystnego oddziaływania przez górnictwo na środowisko naturalne.

Przedsięwzięcia inwestycyjne powinny dotyczyć głównie inwestycji odtworzeniowo - modernizacyjnych w zakresie niezbędnym do utrzymania ciągłości ruchu zakładu, a w szczególności budowy wyrobisk górniczych, modernizacji dróg transportowych i wentylacyjnych oraz wymiany zdekapitalizowanych, zużytych maszyn i urządzeń górniczych.

Dzięki nowym inwestycjom możliwe będzie utrzymanie wydobycia zapewniającego bezpieczeństwo energetyczne kraju i zostaną stworzone możliwości zwiększenia opłacalnego eksportu do krajów członkowskich Unii Europejskiej i poza jej granice. W konsekwencji, wdrażanie rozwiązań innowacyjnych w polskim górnictwie węglowym przyczyni się do podniesienia konkurencyjności sektora dzięki możliwości zwiększenia jego efektywności i produktywności. Ponadto zastosowanie nowych i nowoczesnych technologii znacznie wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa pracy, natomiast dzięki wdrożeniu proekologicznych rozwiązań znacznie zmniejszy się emisja szkodliwych substancji do środowiska naturalnego. Trendy rozwojowe krajów wysoko rozwiniętych pokazują, że jedynie budowanie przewagi konkurencyjnej opartej na wiedzy i innowacjach może zagwarantować trwały rozwój w perspektywie krótko i średnioterminowej. Ponadto w warunkach polskich poziom innowacyjności przekłada się bezpośrednio na rentowność przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa innowacyjne są zdecydowanie bardziej rentowne od tych, które nie ponoszą nakładów na innowacje. W konsekwencji stworzone zostaną warunki do zwiększenia konkurencyjności polskiego węgla kamiennego względem innych paliw. Rozwinięte, nowoczesne polskie górnictwo pozwoli w znaczący sposób uniezależnić gospodarkę kraju od dostaw gazu i ropy naftowej z zewnątrz.

Realizowane przedsięwzięcia inwestycyjne powinny zapewnić w szczególności odbudowanie bazy zasobowej węgla koksowego, zakończenie budowy 12 poziomów wydobywczych i jednocześnie budowy 8 poziomów projektowanych, jak również ograniczenie eksploatacji podpoziomowej z której aktualnie uzyskuje się 40% wydobywanego węgla, a która jest źródłem zagrożeń dla pracujących załóg górniczych.

Strategia przewiduje również realizowanie przedsięwzięć w zakresie rozwoju nowych technologii przeróbki węgla zapewniających spełnianie wzrastających wymogów jego odbiorców w aspekcie nowych, czystych technologii jego spalania. Nastąpi rozwój produkcji kwalifikowanych paliw węglowych cechujących się wysoką wartością opałową i niską zawartością siarki, przeznaczonych do spalania w niskoemisyjnych kotłach z paleniskami retortowymi lub rusztowymi (np. paliwa: EKORET, EKO-FINS, RETOPAL itp.)

Przewiduje się, że na inwestycje początkowe w górnictwie może zostać przyznana pomoc państwa w formie dofinansowania ze środków budżetu państwa. Pomoc ta udzielana będzie na zasadach określonych w art. 5 ust. 2 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego. Udzielanie pomocy państwa na inwestycje początkowe w górnictwie węgla kamiennego uzależnione będzie od sytuacji finansowej państwa. Minister właściwy ds. finansów publicznych podczas prac nad projektem budżetu państwa każdorazowo przeprowadzi analizę możliwości udzielenia pomocy na dofinansowanie inwestycji początkowych. Ewentualne udzielenie pomocy państwa na inwestycje początkowe wymagać będzie notyfikacji Komisji Europejskiej.

5.10.Odwadnianie kopalń zlikwidowanych

Zabezpieczenie kopalń czynnych przed zagrożeniem wodnym związane jest z koniecznością prowadzenia odwadniania w kopalniach zlikwidowanych. Problem ten dotyczy przede wszystkim kopalń położonych w północnej części Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Znajduje się tutaj, blisko 40 czynnych i nieczynnych kopalń połączonych ze sobą pod względem hydrologicznym, tworząc system naczyń połączonych. W tych warunkach, zaprzestanie odwadniania i dopuszczenie do niekontrolowanego spiętrzenia wody w wyrobiskach zlikwidowanej kopalni może doprowadzić do bezpośredniego zagrożenia kopalń istniejących, w których prowadzi się jeszcze eksploatację złoża. Działania związane z pompowaniem wody prowadzone jest przez dwa zakłady Bytomskiej Spółki Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o. oraz przez Centralny Zakład Odwadniania Kopalń (CZOK), który wchodzi w skład Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. Działania te są realizowane poprzez utrzymywanie systemu odwadniania głębinowego oraz stacjonarnego w zlikwidowanych kopalniach. Sumaryczna ilość pompowanej przez CZOK wody wynosi ok. 215,0 tys. m³/dobę, a roczne koszty związane z tym odwadnianiem wynoszą w roku 2006 161,1 mln zł.

Od 2008r. częściowy koszt pompowania wód zostanie przejęty przez kopalnie czynne na rzecz których usługę może wykonywać Centralny Zakład Odwadniania Kopalń, który do końca 2007r. roku zostanie wydzielony ze struktur SRK S.A. jako samodzielna spółka i przejmie zadania zakładów Bytomskiej Spółki Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o. oraz centralnej pompowni „Bolko” Sp z o.o.

Dla sfinansowania kosztów pompowania wód przedsiębiorstwa górnicze mogą wykorzystać utworzony w tym celu Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego oraz inne środki np. fundusze związane z ochroną środowiska.

W początkowym okresie usługi Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń będą współfinansowane przez środki budżetu państwa w wysokości:

- w 2008r. w wysokości 75% kosztów działalności,
- w 2009r. w wysokości 50 % kosztów działalności,
- w 2010r. w wysokości 25 % kosztów działalności.

**Szacunkowe koszty zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym,
realizowane w 2006r. przez SRK S.A. oraz BSRK Sp. z o.o.**

Lp.	Rejon pompowania	Ochroniana kopalnia	Szacunkowy roczny koszt (mln zł)
0	1	2	3
1	"Sosnowiec"	KWK "Kazimierz-Juliusz"	2,8
2	"Porąbka-Klimontów"	KWK "Kazimierz-Juliusz"	9,9
3	"Paryż"	KWK "Kazimierz-Juliusz"	7,6
4	"Grodziec"	ZG "Piekary"	2,1
5	"Katowice"	KWK "Staszic"	7,6
6	"Niwka-Modrzejów"	KWK "Mysłowice"	10,0
7	"Gliwice"	KWK "Sośnica" i ZG "Bytom II"	4,7
8	"Nowa Ruda"	retencja wody	0,1
9	Razem pompownie głębinowe + retencja wody)	x	44,8
10	"Saturn"	ZG "Piekary" i ZG "Bytom II"	16,3
11	"Siemianowice"	ZG "Piekary"	24,7
12	"Jan Kanty"	PKE ZGE "Sobieski-Jaworzno III"	14,6
13	"Pstrowski"	KWK "Bobrek-Centrum"	18,0
14	"Szombierki"	KWK "Bobrek-Centrum"	10,7
15	"Powstańców Śląskich" (po byłym ZG "Bytom I")	KWK "Bobrek-Centrum"	8,3
16	"Dębieńsko"	KWK "Szczygłowice"	18,8
17	Razem pompownie stacjonarne	x	111,4
18	Razem SRK S.A. "CZOK"	x	156,2
19	rejon KWK "Powstańców Śląskich-Bytom I" (po byłej KWK "Miechowice")	KWK "Bobrek-Centrum"	4,6
20	rejon byłej KWK "Jowisz"	ZG "Piekary"	0,3
21	Razem BSRK Sp. z o.o KWK "Powstańców Śląskich -Bytom I"	x	4,9
22	Ogółem SRK S.A. i BSRK Sp. z o.o.	x	161,1

Uwaga 1: od poz. 11 do 16 możliwe przejęcie pompowni przez kopalnie czynne. Szacunkowy roczny koszt wynosi 95,1 mln zł.

Uwaga 2: poz. 19 i 20 partycypacja w kosztach odwadniania ponoszonych przez KW S.A. Możliwe do całkowitego sfinansowania kosztów przez KW S.A.

5.11. Wykorzystanie węgla kamiennego do produkcji paliw gazowych i płynnych

Eksperti oceniają, że zbliża się apogeum wielkości wydobywania ropy naftowej o ograniczonych przeciw zasobach, a jej ceny wzrastają drastycznie. Należy więc poszukiwać alternatywnych źródeł energii. Jedną z możliwości w tym względzie jest wytwarzanie paliw gazowych i płynnych na bazie węgla kamiennego.

Wg dotychczasowych doświadczeń można podać, że na wytworzenie 1 tony paliw silnikowych potrzeba ok. 3 ton węgla kamiennego. Należy poważnie rozważyć możliwość produkcji paliw gazowych i płynnych w kraju na bazie węgla kamiennego wydobywanego w polskich kopalniach, przy przyjęciu następujących założeń:

1. Produkcja paliw gazowych i płynnych z węgla musi być przedsięwzięciem biznesowym. Rząd nie może pełnić roli inwestora dla instalacji zgazowania i upłynniania węgla,
2. Minister Gospodarki powinien zainicjować wykonanie studium wykonalności dla projektu instalacji produkcji paliw gazowych i płynnych z węgla,
3. Studium wykonalności dla projektu powinno pozwolić na określenie mocnych i słabych stron dla różnych rozwiązań technologicznych produkcji paliw gazowych i płynnych z węgla,
4. Minister Gospodarki powinien pełnić rolę koordynatora dyskusji ekspertów, polityków i inwestorów w zakresie realizacji projektu,

5.12.Strategie spółek węglowych

Rządowe programy restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego określały strategię działalności całego sektora i poszczególnych podmiotów w sektorze. Programy te określały cele restrukturyzacji górnictwa w wymiarze strategicznym oraz narzędzia prawne, finansowe i organizacyjne do zastosowania dla osiągnięcia tych celów. Od 2004 roku rola rządowych programów restrukturyzacji wyraźnie osłabła i punkt ciężkości w zakresie kształtowania strategii poszczególnych spółek przesunął się w kierunku ich zarządów. Jednak państwowy właściciel spółek węglowych w dalszym ciągu powinien kształtować strategię działalności całego sektora. Kierunki pożądanych działań zawarte w tej strategii powinny stanowić ogólne wytyczne dla kształtowania strategii poszczególnych spółek. W ten sposób należy traktować propozycje i uwagi zawarte w zapisach punktów od 5.1. do 5.11.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia, zarządy spółek węglowych, powinny opracować strategię swojej działalności w latach 2007 – 2015. Strategie te powinny powstać w okresie trzech miesięcy od dnia przyjęcia przez Rząd RP niniejszego dokumentu. Strategie poszczególnych spółek powinny zawierać m.in. charakterystyki strategii funkcjonalnych do roku 2015, tzn. następujące elementy;

- a. Diagnoza stanu aktualnego spółki, a w tym:
 - osiągnięte wyniki ekonomiczno – finansowe w latach 2001 – 2006, ich analiza i ocena,
 - wielkość zasobów węgla w poszczególnych kopalniach – wielkość zasobów udostępnionych i do udostępnienia, żywotności kopalń,
 - pozycja rynkowa spółki,
 - posiadane zdolności produkcyjne,
 - stan i struktura zatrudnienia.
- b. Analiza strategiczna i cele strategiczne spółki;
- c. Strategia produkcyjna, a w tym przewidywane zmiany w poziomie zdolności produkcyjnych, ewentualne konieczne zamknięcia lub łączenia kopalń;
- d. Strategia marketingowa, a w tym przewidywane zmiany w wielkości i strukturze sprzedaży węgla;
- e. Strategia zasobów ludzkich, a w tym przewidywane zmiany w poziomie i strukturze zatrudnienia, polityka zatrudnienia;
- f. Strategia inwestycyjna, a w tym przewidywany zakres rzeczowy i finansowy inwestycji, efektywność inwestycji, źródła finansowania inwestycji;
- g. Strategia ochrony środowiska, a w tym sposoby i zakres zmian dla zmniejszenia negatywnego oddziaływania produkcji górniczej na środowisko naturalne;
- h. Strategia innowacyjna, a w tym ewentualne zmiany w systemie zarządzania spółką, preferowane kierunki (obszary) i zakres finansowania prac badawczo – rozwojowych;
- i. Strategia gospodarowania produktami ubocznymi i odpadami.
- j. Strategia restrukturyzacji i zarządzania majątkiem pozaprodukcyjnym , w tym akcjami i udziałami w innych podmiotach gospodarczych.
- k. Prognoza podstawowych wskaźników technicznych i ekonomiczno – finansowych spółki i poszczególnych kopalń do roku 2010, przy założeniu realizacji powyższych sześciu strategii funkcjonalnych.

Poszczególne przedsiębiorstwa górnicze w swych strategiach funkcjonowania powinny szczegółowo określić obszary kosztotwórcze uwzględniając te, w których może nastąpić redukcja oraz obszary, w których możliwe jest jedynie zmniejszenie dynamiki ich narastania, a następnie określić działania krótko i długofalowe.

5.13. Monitorowanie strategii działalności górnictwa węgla kamiennego

W polskim górnictwie węgla kamiennego funkcjonuje system monitorowania realizacji procesu restrukturyzacji. Dostarcza on informacji Ministerstwu Gospodarki dotyczącej przebiegiem restrukturyzacji górnictwa. Instytucją, która prowadzi monitoring restrukturyzacji górnictwa jest Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. – Oddział w Katowicach. Zgodnie z dotychczasową ustawą ARP S.A. prowadzi monitoring i wykonuje, na zlecenie ministra właściwego do spraw gospodarki, czynności związane z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego dotyczące:

1. Sposobu wykorzystania środków budżetu państwa oraz udzielonej pomocy publicznej, w tym restrukturyzacji zadłużenia;
2. Procesu likwidacji zakładów górniczych i usuwania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego;
3. Zmian stanu zatrudnienia w górnictwie węgla kamiennego, w tym wykorzystania instrumentów osłonowych i aktywizujących;
4. Innych prac związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego zleconych przez ministra właściwego do spraw gospodarki, a w szczególności:
 - monitorowanie sprzedaży węgla przez producentów z wyodrębnieniem ilości, parametrów jakościowych oraz cen węgla,
 - prowadzenie analiz cen węgla u producentów krajowych oraz cen węgla importowanego,
 - przygotowanie dokumentacji dla potrzeb notyfikacji przez Komisję Europejską pomocy publicznej dla polskiego górnictwa węgla kamiennego.

Powyższe wymienione zadania powinny być w dalszym ciągu realizowane przez ARP S.A. Bazując na doświadczeniach w zakresie monitorowania restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego, ARP S.A. będzie monitorowała strategie działalności poszczególnych spółek węglowych przekazując informację dotyczącą zagrożeń w realizacji niniejszej strategii, biorąc odpowiedzialność prawną za przedstawione informacje.

W związku z odpowiedzialnością ciążącą na Ministrze Gospodarki związaną z zapewnieniem surowców energetycznych dla bezpieczeństwa energetycznego państwa Minister Gospodarki zachowuje dotychczasowe kompetencje ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa w odniesieniu do przedsiębiorstw górniczych.

6. Pomoc publiczna dla górnictwa węgla kamiennego

Podstawowymi dokumentami, jakie wymagane są w Komisji Europejskiej przy notyfikacji pomocy publicznej dla górnictwa węgla kamiennego, są plany dostępu do zasobów węgla oraz plany zamknięcia jednostek produkcyjnych.

Dokument "Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2004 – 2006 oraz strategia na lata 2007 – 2010" oraz ustawa o restrukturyzacji górnictwa... zakładają, że po 2006r. procesy restrukturyzacyjne w górnictwie węgla kamiennego będą kontynuowane i wspierane środkami budżetu państwa. Po roku 2006 z budżetu państwa przewiduje się finansowanie następujących zadań:

- Wypłata ekwiwalentów pieniężnych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalń całkowicie likwidowanych, wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych – aż do wygaśnięcia;
- Koszty obsługi wypłat ekwiwalentów pieniężnych tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom z kopalń całkowicie likwidowanych wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych – aż do wygaśnięcia;
- Zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym po likwidacji kopalń;
- Zadania związane z naprawianiem szkód górniczych wywołanych ruchem zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów, obejmujących zobowiązania zlikwidowanych zakładów górniczych;
- Dopłat do preferencyjnych kredytów wspierających inwestycje w gminach górniczych związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy;
- Monitorowanie procesów restrukturyzacyjnych górnictwa węgla kamiennego przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. oraz inne zadania zlecane przez Ministra Gospodarki związane z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego.

Ponadto w celu zakończenia prowadzonych procesów restrukturyzacji, z budżetu państwa przewiduje się finansowanie:

- Działań wykonywanych w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń.
- Kosztów inwestycji początkowych w wysokości do 30% wartości inwestycji.
- Dokończenia restrukturyzacji zatrudnienia jedynie w zakresie umożliwiającym dopracowanie do momentu nabycia uprawnień emerytalnych dla osób już przebywających na urloпах górniczych lub świadczeniach górniczych.
- Kosztów roszczeń pracowniczych, w tym rent wyrównawczych i deputatów węglowych rencistów i emerytów z kopalń całkowicie likwidowanych.

W okresie restrukturyzacji lub otrzymywania pomocy publicznej w każdym roku obrotowym przedsiębiorstwa górnicze obowiązane są do nie przekraczania wskaźnika przyrostu przeciętnych wynagrodzeń ustalonego przez Komisję Trójstronną lub w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 grudnia 1994r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1995r. Nr 1, poz.2 z późn. zm.). W przypadku przekroczenia tak ustalonego wskaźnika przez przedsiębiorstwo górnicze udzielenie pomocy publicznej zostaje wstrzymane, a uzyskana w danym roku obrotowym pomoc publiczna podlegać będzie zwrotowi wraz z odsetkami

Realizacja części z wyżej wymienionych zadań stanowić będzie pomoc publiczną w rozumieniu Rozporządzenia Rady (WE) nr 1407/2002 w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego, co stawia Polskę w obliczu konieczności przygotowania nowego programu pomocowego na lata 2007 – 2010. Przyjęty czasokres planowania wynika z okresu obowiązywania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1407/2002.

Program wraz z formularzem notyfikacyjnym dotyczącym pomocy publicznej dla sektora węglowego w 2007r. będą przygotowane i przesłane do Komisji Europejskiej, co jest warunkiem niezbędnym udzielania pomocy publicznej.

Przedsiębiorstwa górnicze, które pomyślnie zakończą proces restrukturyzacji z wykorzystaniem wyżej opisanej pomocy państwa przyznawanej na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) nr 1407/2002 i nie będą znajdować się w trudnej sytuacji ekonomicznej (według kryteriów określonych w przepisach prawa UE) będą mogły skorzystać z pomocy publicznej wspierającej inwestycje związane z ochroną środowiska oraz pomocy państwa na prowadzenie badań naukowych, prac rozwojowych i wprowadzanie innowacji technologicznych do produkcji, a także z pomocy publicznej udzielanej w celu szkolenia personelu oraz ewentualnie drobnej pomocy w ramach zasady „de minimis”.

7. Miejsce strategii działalności górnictwa węgla kamiennego wśród innych krajowych dokumentów strategicznych.

Cele i priorytety „Strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015” wpisują się w ogólne cele Strategii Lizbońskiej (SL), w szczególności w jeden z czterech priorytetów zaktualizowanej SL, który zakłada zagwarantowanie bezpiecznych i stałych dostaw energii. Kwestia energii jest kwestią globalną, wymagającą m.in.:

- zapewnienia lepszej koordynacji między europejską siecią energetyczną a systemem gazociągów, lepszej regulacji rynku energii oraz większej konkurencji,
- wprowadzenia większej liczby zachęt podatkowych i innych bodźców w celu promowania zrównoważonego wykorzystania energii oraz ukierunkowania badań naukowych na efektywność energii oraz czyste i odnawialne źródła energii,
- jednolitego stanowiska UE w negocjacjach z zewnętrznymi dostawcami energii, którzy będą jej dostarczać coraz więcej.

Działania przewidziane w „Strategii ...” nawiązujące do wym. priorytetu to przede wszystkim działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz działania na rzecz ograniczania negatywnych skutków oddziaływania górnictwa węgla kamiennego na środowisko.

„Strategia...” jest kierunkowo spójna z „**Krajowym Programem Reform na lata 2005-2008 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej**” (KPR), dokumentu którego rolą jest stworzenie odpowiednich warunków dla realizacji priorytetów lizbońskich. Działania „Strategii...” wpisują się w przedsięwzięcia prorynkowe w KPR, zakładające eliminację czynników fałszujących konkurencję, m.in. poprzez redukcję skali pomocy publicznej (zwłaszcza na restrukturyzację przedsiębiorstw) z równoległym jej ukierunkowaniem na cele horyzontalne. Działania przewidziane w „Strategii ...” nawiązujące do wym. priorytetu KPR to przede wszystkim działania prowadzące do uzyskania rentowności i samodzielności finansowej poszczególnych spółek węglowych w okresie do 2015 r. oraz stopniowe wygaszanie pomocy publicznej na restrukturyzację sektora węglowego.

„Strategia...” wpisuje się również w inny rządowy dokument, jakim jest **Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK)**. W dokumencie tym wskazano, iż jednym z priorytetów są kwestie bezpieczeństwa energetycznego kraju. W wielu dokumentach, w tym SRK wskazuje się na rolę i znaczenie, z jednej strony kwestii dywersyfikacji dostaw ropy i gazu, a z drugiej kwestię rodzimych zasobów, w tym węgla kamiennego. Również kwestie związane z ochroną środowiska, ograniczenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody, gleby oraz inwestycji w przedsięwzięcia proekologiczne, szczególnie na obszarach pokopalnianych znajduje się wśród priorytetów SRK.

Działaniami, które realizują cele „Strategii ...” i wpisują się w założenia SRK są także:

- restrukturyzacja tradycyjnych sektorów gospodarczych, w tym górnictwa węgla kamiennego;
- infrastruktura transportowa;
- infrastruktura energetyki;
- infrastruktura ochrony środowiska;
- uelastycznienie rynku pracy oraz wzrost mobilności zasobów pracy poprzez stworzenie stosownych zachęt dla ludzi odchodzących z górnictwa;
- dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.

Cele określone w „Strategii ...” odnoszące się do poprawy konkurencyjności, spójności ekonomicznej, społecznej oraz kwestie pomocy finansowej na wyrównywanie szans rozwojowych wpisują się w cele polityki regionalnej państwa zapisanej w SRK. W szczególności dotyczy to działań zapisanych w SRK wobec województwa śląskiego:

- wspieranie działań ekologicznych na obszarach zdegradowanej przestrzeni przemysłowej,
- działania nakierowane na poprawę stanu środowiska przyrodniczego,
- stwarzanie zachęt inwestycyjnych na terenach zrehabilitowanych,
- poprawa infrastruktury technicznej, w tym transportowej,
- wspieranie rynku pracy, ułatwienia dla osób, które będą chciały się przekwalifikować po odejściu z górnictwa,

„Strategia ...” jest również dokumentem zbieżnym ze strategią pt. **„Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013”** która zawiera ocenę stanu innowacyjności polskiej gospodarki oraz rekomenduje kierunki działań, których wdrożenie umożliwi stworzenie w polskich realiach gospodarki opartej na wiedzy, w której siłą przedsiębiorców na konkurencyjnych rynkach będzie ich wysoka innowacyjność. Strategiczny cel polityki innowacyjnej zapisany w „Kierunkach ...” zdefiniowany został jako: wzrost innowacyjności przedsiębiorstw dla utrzymania gospodarki na ścieżce szybkiego rozwoju i dla tworzenia nowych, lepszych miejsc pracy. W „Kierunkach ...” wskazano, że z uwagi na poziom rozwoju i strukturę polskiej gospodarki właściwą strategią dochodzenia Polski do gospodarki opartej na wiedzy jest równoczesna realizacja czterech dróg rozwojowych do których oprócz (1) tworzenia nowych firm opartych na innowacyjnych rozwiązaniach oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz metod zarządzania wiedzą, (2) stymulowania rozwoju współpracy pomiędzy firmami oraz firmami i instytucjami otoczenia biznesu w zakresie działalności innowacyjnej, (3) motywowania dużych firm do prowadzenia i wdrażania wyników prac badawczych należy również (4) **wykorzystanie nowych technologii dla poniesienia konkurencyjności tradycyjnych sektorów**. Ponadto w dokumencie wskazano, że priorytety tematyczne i strukturalne w obszarze B+R wyłaniane będą m.in. w ramach programu *foresight*, z uwzględnieniem potrzeb środowisk gospodarczych (udział m.in. platform technologicznych) oraz wyzwań globalizacyjnych takich jak zagrożenie środowiska naturalnego (zmiany klimatyczne, zanieczyszczenie środowiska, gospodarka leśna, zanikanie zasobów wodnych, degradacja gleb), zaopatrzenie w energię i surowce.